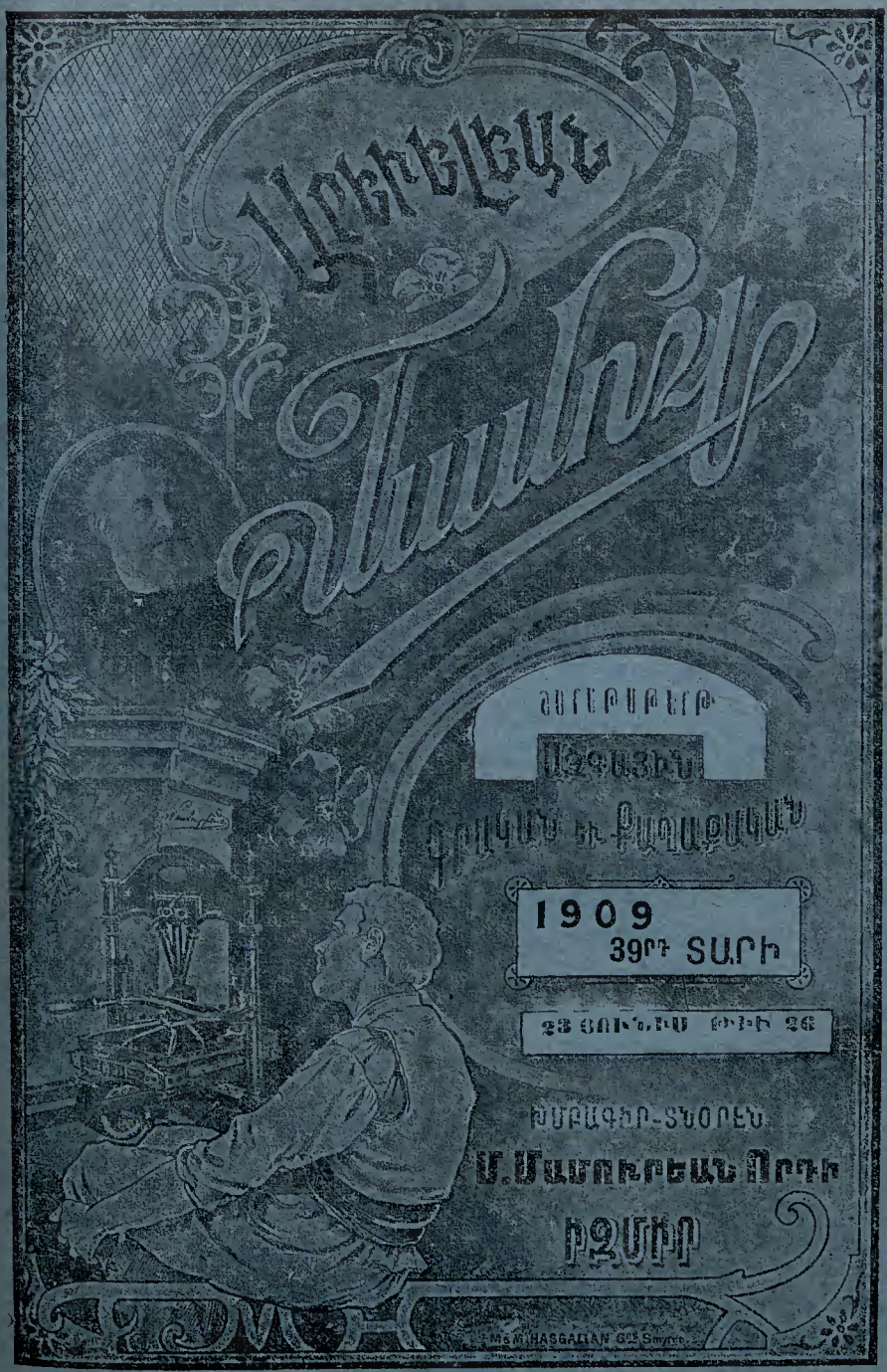
Աստղիկ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
1909
39ՐԴ ՏԱՐԻ
23 ՕՒՆՎԱՐ ԹՒԱԿԱՆ 26
ՀՍԿԱԿԱՆ-ՏՆՕՐԷՆ
Մ. Մասուրեան Որդի
ԹՋՄԻՐ
M & M HASSAGIAN Sons Smyrna

ԱՅԼ ԵՒՍ ՄԻ՛ ՎԱԽՆԱՔ ԾՈՎԱԽՏԷ
ZOTOS ZOTOS ZOTOS
ԲԱՆԱՁԵԼԻ ԴԱՐՄԱՆ ՄԸ
Ամեն դեղարանները մէջ ծախուելիք

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԱՐԹԻԵԱՆ	Կիլիկեան Որբերը	601
ԽՄԲ.	Ամփոփումներ	605
Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ	Հնօրեայ Ներգ Նորատի Հասակի	607
Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ Մ. ԴՈՒՐԵԱՆ	Անցեալին Պրպտումներ	608
ՍՐԾԱԿ Թ.	«Ո՛հ Սա Էրիկ Մարդիկ...»	614
Ա. ՀԱՆԸՄԵԱՆ	Երազ մը	617
Կ. ՆԱԻԱՍՍԸՐԴ	Հիւանդ Մարդուն Սեփականը	618
ԽՄԲ.	Նօթեակի Լուրեր	624

ԽՄԲ. ԱՋԴ

Մեր գործակալներուն եւ բաժանորդներուն կ՚խնդրենք որ հաճին իրենց առնախ մնացած հաշիւները ժամ առաջ կարգադրել, նկատելով որ տարեվան վերամուծեալ շրջանը ներկայ թիւով կ՚վերջանայ:

ՓՕՏԵՐՍ ԼՕՑՍ ՆՏՊԱՆԵՆ

Մ. ԱՄՈՒՐԵԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ԸՆՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ա. ՀԱՅՈՑ

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ԴՐԱՏԱՆ Մէջը կը ծախուին ամէն տեսակ գիրքեր, մեր բնիկ երգացոյցները, մանաւանդ պատկ ու կ՚յանձնարարենք

Մ. Մամուրեանի

Հայկական Նամականին	Գինն	10 դրշ.
Անգլ. Նամականի կամ Հայու մը ճակատագ.	»	20 »
Ան լեռին մարդը	»	8 »

ԼՕՑՍ ՏԵՍԱԼ Մ. Մամուրեանի

ՍԵՒ ԼԵՌԻՆ ՄԱՐԴԸ

Ամբողջ գործը 384 *էջերով*

Գին.— *Թղթիի համար* 7 Ղրուշ
Գեղեց. » 8 » *կամ Ֆր.* 1.75

Առանց փոխարժէքը դրկելու եղած չանձնարարութիւնի նպատի չենք առներ: Մեծաքանակ գնողներու 20 % *զեղչ: 10 օրինակ գնողներու 11 հատ կ՚դրկուի.*

ROYAL EXCHANGE ASSURNACE

ՀԻՐՔ ԻՍՓՔ

A. D. 1720

C. WHITTAL & C°

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՑԱԼ ԷՔՍՉԷՆՋ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ և ԱՌ-ԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՑ

Հիմնեալ 1720ին Ի ԼՕՆՏՕՆ

Գոյք ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. ոսկի վճարեալ ապահովա գրութեանց 2720է 42,000,000 Անգլ. ոսկի։

ՀՐԴԵՀԻ ՁԻԻՂ

Ռօյալ Էքսչէնճ Անգլիական ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամեն տեսակ կալուածք, կարասիք և Ապրանք նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան սկզբունքն է վճարուց անմիջական և արդար հատուցում երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յատուկ զեղչ մը կ'տրուի։

ԿԵԱՆՔԻ ՁԻԻՂ

Ընկերութիւնս ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ.

1° *Աւերդոց կեանքի տեւողութեան վրայ.*
2° *Թատր Ապահովագրութիւն*
3° » » *եւ կրկին դրամագլուխ*
4° *Տղոց օժտի դրամագլխովորդ եւ այլ պայմաններով։*
5° *Ընկերութեամբ ապահովագրութիւն*

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալնե-ութ Զմիւռնիոյ և շրջակայից ի Ֆրանկաց Թաղ գրասենեակները

C. WHITTALL & C°

Փոխ—Գործակալ *ջննիչ պատուիրակին* C. O. OSCAN

ՋԱՐԵՀ Ո. ՈՍԿԱՆ

آغوب بوسنانجيان

ՀԷՐԷՓԷԻ ԿԱՑՄԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԻՋՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍՓԱՆՃԵԱՆ

ՀԷՐԷՓԷԻ ԿԱՑՄ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ *հանրածանօթ և համբաւաւոր աթաղրութիւններէն կ'գտնուին այժմ Իզմիրի սահմանադրին մէջ, ունի իսկ եւրոպական ճաշակի տեսակներ գերազանցող,*

ՄԵՏԱՔՍԷ ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՈՒՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՏԵՍԱԿ ՄԵՏԱՔՍԵԱՑ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔՍԵԱՑ ՍԱԼՓԱՆԵՐ, ՄԵՏԱՔՍԵԱՑ ԹԱՇԿԻՆԱԿՆԵՐ

ԴԱԶՄԻՐՆԵՐ, ՉՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԼԵՅՃԱՏԻՆԵՐ ԵԼՆ. ԵԼՆ.

կ'արժէ աչքէ անցնել ինչ որ իրապէս գրաւիչ է՝ սակայն ո՛չ սոզ

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈԽԱՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ Է

PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD. Է

ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ՝ 17 ՏԱՐՈՒՆ

	Անգլ. Ոսկի
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ	4,500,000
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՒՈՒԹ·	1,500,000
ՄԻՆՉԵՒ ԱՑՍՕՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՍ-	
ՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՐԷՆԸ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ	30 000,000

Հաւերաժանօր այս ընկերութիւնը 1893ին միակ POLICE մը ստորագրեց 3,474,030 անգլ. ոսկիի հաւար եւ իր ապահովագին տուգաւ Անգլ. ոսկի 33,821, ինչ որ միակ POLICEով մը կնքուած ապահովագրութիւններու մէջ աննախընթաց պարագայ մըն է։

Այս ընկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ շէնքեր, ապրանք, կահավորանք եւն. ներպատասխանատու պայմաններով։

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՔ ԻԶՄԻՐԻ

Լ. եւ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Էնթէրնասիոնալ

(L'Internationale)

ՄՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՏԻՒՆԻԼՏՕՐՖ

Ընկերութիւնս ծովային արկածներու դէմ ապահովագրութիւններ կ'ընդունի, ամէն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր գիներով եւ պայմաններով։

Իզմիրի ընդհ. ներկայացուցիչը

Ա. և Ա. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Լօճալ կոստանդ Սիւրիտեանի թիւ 11, 12, 13։

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

Երբ դուք կամ ձեր ընկերները զոյն չունիք, տկար եք, ախորժակնիդ եւ հանգիստնիդ փախած է, պատճառն այն է թէ արիւն չունիք, զօրաւոր եւ մխիթար արիւն:

ԷՄԻԼՍԻՕՆ

ՍՒՕԹԸ

ԱԽՈՐԺԱՇԱՄ, ԴԻՒՐԱՄԱՐՍ

Միշտ պահանջեցէք այս դեղը սոյն «Ձկնորսը» մարքայով որ Էմիլսիօն Սօթին յատուկ է:

որ պատրաստուած է մօրիւ ձկան իւղով եւ կիրի ռւսօսայի հիպօֆոսֆիտով, ո ռւատօրեն ձեզի պիտի տայ արիւն, ուժ առողջութիւն եւ ամէն ինչ որ առ ջութեան կախում ունի, որովհետ Էմիլսիօն Սօթը աշխարհիս ամէն զուս, ամենէն սննդարար եւ ամենէն կազդուրիչ դեղ-սնունդն է:

ԿԸ ՇԱԽՈՒԻ ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

ESTABLISHED 1782

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Գրամագլուխ և ապահեստի դրամ **Ա. Ո. 4,500,000** *Տարեկան հասոյթ* **Ա. Ո. 1,500,000**

«**ՖԷՆԻՔՍ**» *122 տարիէ ի վեր հիմնուած սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է և դարդ հատուցած է առաւել քան* **27,000,000 Ա. Ո.** *վճասուց համար:*

«**ՖԷՆԻՔՍ**» *կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ շէնք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպաստաւոր պայմաններով, Գիմել առ*

Լիազօր Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի և Գաւառաց

F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

BRANCHE MARITIM

ETABLE A LONDRES

ԵՒ 1720

Ծովային Ապահովագրական Ընկ. խիստ նպաստաւոր պայմաններով։ Մասնաւոր պայմանագրութեամբ մը ընկերութիւնս կապահովագրէ նաև կրակի արկածներ, 10 օրուան այլ ժամանակամիջ մը թթերանոցներու (Docks) մէջ ինչպէս Անգլիա Գոյնպէս և դիպաւոր տօքերու մը ինչպէս Մարսէյլի, Հավրի, Հաէճ պուրկի և ն. ն.։

Իզմիրի Ներկայացուցիչ

F. BLACKLER

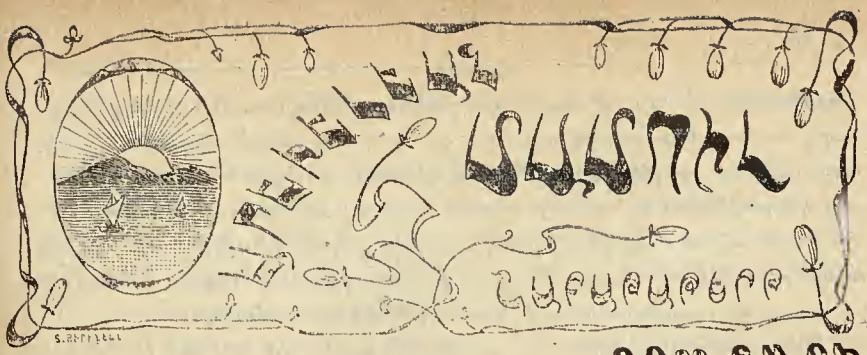

ՅՕԹԱՍՆԱԿ ՏԱՐԻ

23 ՅՈՒՆԻՍ 1909 — ԹԻՒ 26

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՕՐԵՐԸ

Կիլիկեան արհաւիրքին ամենէն ազեխաւոր ու ամենէն ուսլի դուխ ու կարեկցութիւն ազդող զոհերն են սոոնք։

Կարծես չէին բաւեր այս դժբաղդ ազգին բռնակալութեան 95-96 կարմիր թուականներէն որդեկրեաց որբերու տմբողջ սերունդի մը հոգն ու արտմութիւնը։ Պէ՛տք էր որ իր հապիւ մխիթարուել սկսող մայրութեանը հարկադրուէր սուգի ու դառնութեան այս նոր ու տոժանաձանր քեռը։

Եւ այս անդամ մեզ տիրութեան կանչող, իր անմեղ աչուկներբանիլ ու անթիծ թաթիկներովը մեզի կարկառուող որբութիւնը այլապէս խոովիչ է ու ընկճող, պի խորհրդանչական ձեւ մը, ճակատագրական իմաստ մը ունի ան մեզի համար։

Երբ Կիլիկիոյ աւերները մաքրուին, երբ եղեռնին հետքերը հողին տակ ծածկուին, երբ «անդորրութիւնը վերահաստատուի» մեռնողներուն ու վիրաւորողներուն վրայ, Կիլիկեան արիւնին մէջ մկրտուած այս որբերը պիտի մնան ու պիտի յիշեցնեն միշտ մեզի «սահմանադրական» Թուրքիոյ վրայ կատարուած մեր պատրանքներուն ահաւոր քայքայումը, «ազատութեան», «եղբայրութեան», «հաւասարութեան» ու «արդարութեան» անունով մեզի եղած ու վերապահուած անագորոյն չարիքն ու ահեղի պրկանքը։

Անոնք, Կիլիկեան այդ նղիկէի որբերը, պիտի ըսեն, պիտի յուշածեն միշտ մեզի որ – ազգի մեր ախտը, դատապարտուած ու անհերքելի վիճակը՝ Օսմանեան հայրենիքին մէջ ու աշխարհի երեսին . . .։

Բայց անոնց, այդ ապխտգում ու եղկելագոյ կեանքերուն,

քերթուածը չէ՛ զոր կ՚ուզեմ գրել այսօր։ Ասոր համար իրենց քըննարն ու տաւիղը լարող պուէտներ չեն պակսիր մեզի։ Ինչ որ այս տողերը կը թելադրէ՝ինձի Կիլիկեան որբերուն ներկայ անտրտուր կացութիւնն ու անոնց համար ըլլալիք կարգադրութիւնն է։

Ինձի այնպէս կը թուի, թէ այս կենսական խնդիրն ալ պէտք եղած լրջութեամբ ու գործնական խոհեմութեամբ նկատի առնուած չէ ցարդ մեր պատկանեալ իշխանութիւններէն և մամուլէն։

Մօտաւորապէս ամիս մը առաջ Սղդայիի ժողովին Ատանայի պատուիրակութիւնը՝ իր ձեռք բերած կատարեալ իրազեկութեամբ անկարելի գտնելով տեղւոյն վրայ որբերուն պահպանութիւնը՝ կը պատրաստուէր զանոնք դուրս հանել Կիլիկեան դժոխքէն և Պոլսոյ, Իզմիրի և Եգիպտոսի հայ գաղութներուն մէջ տեղաւորել, դէթ առժամապէս, մինչև որ վերջնակ ան կարգադրութիւն մը ըլլար անոնց համար։ Բայց Պատրիարքարանէն հասած հեռագիր մը վերջին պահուն կը հրահանգէր ետ կենալ այդ որոշումէն և Մերսինի կամ Ատանայի մէջ որբանոցի մը հաստատման նախնական միջոցները ձեռք առնել։

Պատուիրակները, որոնք կառավարութենէն պէտք եղած հրամանն ուած և Ներսեական նաւային ընկերութեան ալ դիմած էին որբերը ձրի փոխադրելու, բնականաբար համակերպեցան Պատրիարքարանի հրահանգին, և անմիջապէս ժողովի հրաւիրեցին Մերսինի հայ երևելիները, անոնց հետ խորհրդակցելով դործի սկսելու համար։

Այդ ժողովին ներկայ ըլլալով առիթ ունեցայ նախ տեղացի ազգայիններու բացատական տրամադրութիւնները հասկնալու՝ Մերսինի մէջ որբանոցի մը հաստատման վերաբերմամբ։

Անոնք ալ համաձայն էին հաստատելու նիւթական բարդադիմի դժուարութիւնները այսպիսի ձեռնարկի մը առջև։ Յարմար չէնքի մը կամ չէնքերու չգոյութիւնը, մատակարարութեան, հոգածութեան ու վերահսկողութեան համար տեղացի անչահախնդիր ու ձեռնհաս տարրին անյօժարութիւնը՝ քաղաքական չփոթ ու տագնապալից պայմաններուն բերմամբ, լատ որում ո՛չ ոք սիրտ ունի ասանկ ազգասիրական ծառայութիւններու մէջ յամենալու և ամէն ոք — ամենէն հաստատախոհ վաճառականն անգամ — անձկայրեաց է իր գործերը այս կամ այն գնով liquider ընելու և երկրէն չուելու։ Մէկ խօսքով միջավայրին յարատև անապահովութիւնը, որ յառաջ կուգայ Կիլիկեան ազէտքին հեղինակներուն անպատժ մնալէն, և որ ձեռնտու պարագայի մը կրնայ յանկարծ մոլեգնութեան նոր պոռթկումներու տեղի տալ խարոյկի վերածելով Կիլիկեան որբանոցն ու որբերը... Միթէ ասիկա ծայրայեղ յոռետեսութի՞ւն է լոյսը անոնց կողմէ որոնք Կիլիկեան քարուքանդ դարձնող վերջին արհաւիրքներուն մէջ տեսան, հաստատեցին Հայու-

թիւնը արմատէն չոչընչելու հաշուառած, ծրագրուած, ուխտադրուած վայրագութիւնը։

Առանք, ամբողջ էութեամբ պարտաւոր կը զգամ վկայել, ուա՛ղ, չափազանց արտասուքի մատնողութիւններ էին և են բոլոր անոնց կողմէ որոնք համամիտ չեն դանուիր Մխրճնի կամ Աստանայի մէջ որևէ մը հատուածելու և Կիլիկեան որբութիւնը հոն պատսպարելու գաղափարին։

Դիտե՛մ ասոր դէմ մեր մխրճտու հայրենասիրութեան փչելիք աւձեռն մեղադրանքը, և այժմէն կ՚արդահատիմ անոր վրայ։

— Կիլիկիան պարպե՞լ կ՚ուզէք, կ՚ինձմամբ, ինչ ըսել է, պէ՞տք է պահպանել Կիլիկեան Հայութիւնը, պէ՞տք է արտկել գաղթականին հոսանքը, պէ՞տք է հոն հատուածել մնը որբանոցը, պէ՞տք է «չխառնիմ ինչ փալա՞ն» . . .

Այո՛, այդ եղանակները ես ալ խանդավառութեամբ գործած եմ ժամանակին։ Բայց դէմ Կիլիկեան իրականութիւնը աչքովս տեսնելէ ետք, պատասխանս—չըսելու համար սիմիմ—հնգնութիւն մը պիտի տեսնէի առանձ բանաստեղծական կամ sentimental տեսակէտներ բերել Կիլիկեան որբերու պահպանման խնդրին մէջ։

Նոյն իսկ եթէ նիւթական վերոյիշեալ դժուարութիւններն ու անպատեհութիւնները չըլլային, եթէ անմիջական վտանգի վախն ալ չի կրնար, տակաւին առնուազն անխղճութիւն, անդիմութիւն պիտի նկատէի Կիլիկեան որբերը պահել անբարոյացումի ու սարսափի այն մթնոլորտին մէջ ուր անոնց անմեղ ու անպիտակ հոգիները լեցուելան իրենց ծնողներուն խողխողումին արհաւիրքովը, և ուր իրենց դանդաղած աչքերուն ուրիշ բան չերևիր, եթէ ոչ գիրենք որքացնող դահիճներուն դժնի կերպարանքը, իրենց հայրենի օճախ. Ներուն մոխրակոյտը, իրենց մերձաւոր ու հեռաւոր ծանօթներուն ու աղգականներուն մեկնող-հեռացող կոնակները . . . Իրենք պիտի մնայինն, երբ ասոնք, մեծերը, կ՚երթան, իրենք պիտի մնայինն, իրենց հէգ ազազուն էութեանը վրայ կրկնելու համար քսանեակի նոյաւած քնները անոնց, որոնք իրենց հայրերուն արիւնովը չի յագեցան, և որոնք պիտի չի դադրին աչք անկել իրենց նորաբողբոջ կեանքին։

Կ՚ուզէ՞ք այդ սերունդը բարոյապէս վճռացնել, ձգեցէ՛ք զայն ուր որ է, և դուք պիտի հասնիք այդ ժխտական արդիւնքին։

— Ինչ ընենք, ուրեմն, պիտի հարցնէք, ձգենք որ որբերը ասոր անոր ձեռքը անցնին և «բարերարութեան» դիմակին տակ չահագործուին, կամ օտար հաստատութեանց մէջ այլասերին։

Ո՛չ մին և ո՛չ միւսը։

Ես ալ չատերու հետ կը ձգտեցայի որբերու անհատական որդեգրման դէմ որուն ձախորդ ու աղէտաւոր հետևանքները այնքան ազդու կերպով վեր հանուելան վերջերս Երուանդ Օտեանի և

«Մամուլ»ի խմբագրութեան կողմէ։

Բայց եթէ Կիլիկեան որբերը պզտիկին որպէսզի կ՚ուզենք, ինչ՞ բան մեզի կը թոյլէ զանոնք հաւաքել և անոնց կրթութեանը հոգ տանիլ մէկ կամ մէկէ աւելի հաստատութիւններու մէջ, և մանաւանդ ո՞ւր այդ որբանոցը կամ որբանոցները անոյշման կ՚ուզուի Կիլիկիա հաստատել, երբ այնտեղի նիւթական ու բարոյական պայմանները՝ բոլորովին աննպաստ են այդ հաստատութեան նպատակին։

Եթէ Պոլսոյ, Իզմիրի կամ Եգիպտոսի Հայը չուզեր կամ չի կրնար որբանոց մը կամ որբանոցներ բանալ իր ծոցին մէջ Կիլիկիոյ անոնք ձգտումներուն համար, կրնայ տարեկան որոշ ու բաւարար տուրք մը սահմանել Կիլիկեան Որբանոցի մը, որուն համար յարմարագոյն վայրը Կիպրոսն է անտարակոյս, իր չատ մը առաւելութիւններովը։ Եւ արդէն այս նպատակով Եգիպտահայ գաղութին մէջ կարևոր գումար մը հանդանակուելու վրայ է։

Բայց մեր Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը «հայրենասիրաբար» որոշեր է որ Ամանայի մէջ հաստատուի այդ որբանոցը, և այժմէն անոր իբր տնօրէնի ընտրեր ու նոր պատասխանատուութեան հետ ճամբայ հաներ է Տիկին Զապէլ Եսայեանը, որուն անցողակի ներկայութիւնը վայելելու հաճոյքն ունեցանք հոս նախորդ երկու-չորսի։ Մեծատաղանդ գրագիտուհին —որուն Ամանոս երթալուն այլապէս կը խնդակցիմ— պիտի չի տարակուսի անշուշտ երեն համար ունեցած վարժի բարեհամութեանս և անկեղծ հիացումիս մասին, եթէ իբր Որբանոցի «տնօրէնի» իր ընդարձակ մէջ տեսնեմ ամբողջ այս խնդրին նկատմամբ կեդր. Վարչութեան հետևած անհասկնալի դրծելակերպը ընդգծող fantaisiste կարգադրութիւն մը։

Կը յուսամ, սակայն, որ նախորդ և նոր պատասխանատուութեանց, ինչպէս նաև Կիլիկիոյ Վ.Հ. Կաթողիկոսին կողմէ եղած և ըլլալիք թելադրութեանց վրայ՝ Կեդր. Վարչութիւնը հոս կը պառնայ իր որոշումին, և իր բարձր հանանութեամբը կարելի կ՚ըլլայ ազդային ահաւոր չանքերով կիպրոսի մէջ, արիւնոտ Կիլիկիոյ մայրաքաղաքի խանդակաթ աչքերուն առջև, պատասխանել ու մեծցնել Կիլիկեան որբերը։

ՍԱՒԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Յուսալի է որ ժամանակը ալ հասած պիտի նկատենք ինքնամփոփուելու և հեռու ամէն տեսակ հանդէսներէ, ուրախութիւններէ, ըլլան անոնք քաղաքական, ազգային կամ կրթական, և մեր ապագային վրայ խորհելու։

Չենք որ այս երկրին մէջ ծնելու, սիճնալու, անելու՝ մէկ խօսքով՝ ապրելու ահռելազոյն կնք, պէտք է ուրիշն թօթափենք ամէն տեսակ թերհասկութիւններ և պաղ արեամբ, լրջութեամբ որոշենք մեր հետևելիք ուղղութիւնը Օսմանեան հողին վրայ։

Այս ուղղութիւնը բնականաբար պիտի գծուի մեր ազգային վերին իշխանութենէն, եթէ երբէք այդ իշխանութիւնը չարժելու, քալելու միտում ունենայ, նկատելով որ կրնայ դիւրաշարժութիւն մը ցոյց կը տրուի մեր ազգային ժողովներու կողմէ։

Հետևաբար մեծ յոյսեր չունկալելով մեր բարձրագոյն իշխանութիւններէն, ժողովուրդը ինքն իրեն պէտք է խորհի և իր մտահոգութենէն դրդուած լրջօրէն ընդգրկէ ինքնամփոփումի քաղաքականութիւն մը, չէզոքացումի պատուանդանին վրայ հիմնելով իր ապագայ գործունէութեան կանոնները։

Ի՞նչ պէտք է այժմ մտնի, մեր կրած վերջին ահարկու հարուածէն վերջ։

Անտարբերութիւն մը՝ դէպի Օսմանեան քաղաքականութիւնը, ըլլայ արտաքին կամ ներքին, չէզոքութիւն մը ամէն տեսակ հարցերու առջև, խոհական ընթացք մը այն ամէն խնդիրներուն մէջ, որոնք մեզի չեն շահագրգռեր բնաւ, հեռի մնալով ամէն տեսակ հանդէսներէ, ցոյցերէ կամ հաւաքոյթներէ, նոյն իսկ Օսմ. Սահմանադրութեան տարեդարձին՝ պահելու համար ազգային ընկերական ոգին, թողլով մեր պաշտօնական մալմիններուն կատարել քաղաքավարական և ձևակերպական պարզ այցելութիւնները, պայմանաւ որ անոնք ալ ըլլան անչուքութեան սահմանին մէջ, և այս պէտք է որ պահանջենք մեր ազգային Պառլամենտէն։

Այսպէս հեռու մնալով կառավարական ամէն տեսակ խնդիրներէ, հարկ է որ աչխատինք մնինք մեր մէջ, առաջ տանելու մեր վարժարանները, այժ տալու Միացեալ Ընկերութեան, խնամելու մեր որբերը և բարեգործելու և պարպտնելու մեր անհատական վիճակը, առանց ցուցամոլութեան և վատաբերութեան։

Իսկ եթէ Հայ ազգը կորչէ իր գոյութիւնը ապագայի մէջ ապահովել, եթէ փափաքող է քաղաքակրթուելի, պարպտնել և խա-

դաղ յատուկ իմութեան մը չափին մէջ մնանել, առանց ժամանակ կորնցնելու պէտք է որ հաստատել հայկական ընդհանուր միութիւն մը, ոչ թէ առանձնատիպուած միմիայն Թրքահայոց մէջ, այլ նաև Ռուսահայոց, Պարսկահայոց, Հնդկահայոց, Ամերիկահայոց, վերջապէս աշխարհիս վրայ սաւրածուած բոլոր հայութեան մէջ։

Թէև ունինք Եպիսկոպոսի մէջ՝ Հայ Բարեպործական Ընդհ. Միութիւն մը, սակայն չկրնար գոհացնել Հայոց բազմապահանջ պիտոյքները, հետևաբար աւելի լայն սահմաններու մէջ հարկ է հաստատել, ինչպէս ըսինք, Հայկական Ընդհ. Միութիւն մը։

Այս շատ կարևոր հարցը կ'ներկայեմ մեր պաշտօնական վերին իշխանութիւններուն, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Պօլսոյ Ս. Պատրիարքին և մեր պաշտօնական մարմիններուն։

Այս ձեռնարկը կրնայ շատ դժուարին երևիլ, բայց եթէ լաւ հիմերու վրայ դրուի, յաջողութիւնն անկերկբայելի է։

Ամենէ կարևորն է կեդրոնական մարմինի մը կազմութիւնը Լօնտոնի կամ Բարիզի մէջ, մարմին մը՝ որ վստահութիւն ներշնչէ բոլոր հայութեան, որու մէջ պէտք է գտնուին Արլպարներ, Մանթաշեաններ, Ժամհարեաններ, Պօղոս փաշաներ։

Երբ այս տեսակ վստահելի անհատներ ձեռք առնեն այս խնդիրը՝ ամեն բան կ'դիւրանայ, ամեն խոչընդոտ կ'անհետանայ և շատ դիւրին կ'ըլլայ տասնեակ մը տարիներու չրջանին մէջ պատկառելի դրամագլուխ մը չինել յօգուտ Հայոց կրթական, արհեստական, ժլակական և այլ բարոյական և նիւթական բարգաւաճման։

Ո՞ր հայ անհատը չպիտի ուզէ տարեկան միայն և միայն հինգ ֆրանքնոց մը նուիրել այդ ընդհանուր միութեան, նոյն իսկ ենթադրելով որ ամբողջ հայերը չմասնակցին և միայն նուազագոյն թիւով իրենց տարեկան բաժինը բերեն աշխարհիս վրայ սփռուած ըսենք 2½ — 3 միլիոն հայերէն՝ միայն 50,000ը, գիտէ՞ք տարեկան ինչ կ'գոյանայ՝ 12,500 ոսկի, և 10 տարիէն 125 000ի կ'հասնի, որու տոկոսը արդէն կրնայ գործածուիլ և բաւական արգիւնքներ յառաջ բերել։

Այդ տոկոսով կարելի կ'ըլլայ նախ և առաջ կրթական հիմնարկութիւններու օգնութեան ձեռք կարկառել, բաժին մը հանել արհեստական ճիւղերուն, ուրիշ բաժին մը գիւղատնտեսական և մշակական ձեռնարկներու և հետզհետէ զրամագլխի յաւելմամբ և տոկոսին բարդումով ընդարձակել գործառնութեանց չրջանակը։ Մեկ խօսքով այսօր պատկառելի ազգ մը դարձած է հրեայ ժողովուրդը և այդ շնորհիւ իր իսրայէլեան ընդհանուր միութեան, որ հսկայ դաղափար մ'է, կրնայ հսկայ գործ մը գառնալ և թերևս հայ ազգի դժբաղդութիւններուն ալ վերջակէտ մը դնել կարուկ կերպով...։

Ահա այս պատմական անհատը որ պէտք է ունենան մեր պաշտօնական չրջանակները և նոյնպէս մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները եթէ իրօք կ՚մտածեն հայոց բարեկարգութեան վրայ և եթէ իրօք կ՚ուզեն որ հայ ազգը ազատի աստուածպանքներէ և պիտի ըսեմ նաև հալածանքներէ։

ԻՄ ՀԻՆ ՔԱՂՈՒԱԾՆԵՐԷՍ

ՀՆՕՐԵԱՑ ԵՐԳ ՆՈՐԱՏԻՊ ՀԱՄԱԿԻՒ

Շուշան իմ ուշ չէր գալեր,
Շուշան ինծ հետ եկաւ անտառ,
Կը խօսէինք բանի մը վրայ,
Թէ, ի՞նչ բանի՝ ա՛լ չեմ յիշեր։

Ես ցուրտ էի մարմարի պէս,
Կը քալէի անուշադիր.
Խօսքիս նիւթն էր ծաղիկ ու ծառ,
Իր աչք ա՛հ, ե՞տին կ՚քաչէր կարծես։

Իր մարգարիտն կ՚ընծայէր ցօղ,
Եւ Յաւուտն ալ իր հոմանոց,
Ես սարեակաց կ՚ումնկնդրէի,
Նէ սոխակաց կ՚ըլլար լսող։

Ես պատանի մը տխրագին,
Նէ բանաւոյ, հուր աչքերով,
Ձինքը կ՚երգէր սոխակաց պար՝
Մինչ զիս սարեակը կը սուլէին։

Իր զսխին վրայ կանգնուն՝ շիտակ՝
Դողդոջուն ծեան բարձրացուց նէ՝
Որ ոսներէն Յուն մը քաղէ.
Ես չտեսայ ծեան իր ճերմակ։

Կը սահէր ջուր մը զով ու ջինջ
Թաւշեայ փախուկ մամուռց վրայէն.
Խուլ ընդարձակ անտառաց մէջ
Տարփոս քնաւիւնն էր խոր ի նինջ։

Շուշան հանեց իրեն զուլպայ
Ու պարզաւեամբ մ՚իր սպտի ոտք։
Դրաւ զովուկ ջինջ ջուրին մէջ,
Իր մերկ ոտքն ես չտեսայ։

Մերթ քաղցրանոյշ ժպտին ի տես,
Եւ մերթ ի լուր հառաչներուն՝
Անտառաց մէջ՝ ուր կ՚երթայինք,
Չգիտէի ի՞նչ խօսիլ ես։

Վերապարծին մեր պտոյտէն՝
Գիտցի ես Շուշանի գեղ՝
«Ա՛լ ամէն բան մոռնանք», բաւ.
Ես կը յիշեմ, ամէ՞ն ատեն։

ՎԻՔՏՕՐ ՀՒԿՕ

Թարգմ. Ա. ՆԱՒՊԱՐԵԱՆ

ՊՐՊՏՈՒՄՆԵՐ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

Ամեն. Դաւեան Սրբազան եւ Տօքթ. Թորգոմեան էֆ. իրենց մանկութեան համանակ սերտի կապուած իրարու, ըլլալով ուսումնակից, աշակերտակից Իսկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանին մէջ, տվորութիւն ունին երբեմն վարժութեան համար իրարու գրաբար ոտանաւորներ եւ նամակներ գրելու, այդ գրութիւններէն մի քանին Տօքթ. Թորգոմեան էֆէնտի մեզի զրկած ըլլալով, սիրով կ'հրատարակենք զանոնք, վստահ ըլլալով որ հաճոյք պիտի պատճառենք նաեւ մեր ընթերցողներուն, երբ մանաւանդ նկատի ունենանք մէ այդ երկու անմնաւորութիւններն, այսօր պատիւ ու պարծանք կ'բերեն հայ ազգին անոր մէջ իրենց գտնած փայլուն դիրքերով։ Ս. Խ.

Առ սիրասուն ընկերակիցն իմ Գ. Միհրան Դաւեան

ՈՒԴԵՐՁ

Որ 'ի գալար յայդ 'ի տխո
Գիշերաջան վաստակս,
Ըզքո մատունս առ 'ի պիծ
Երգոց կըրթել Մուսայից,
Գեզ 'ի խրախոյս ու 'ի հրաւէր,
Ո՛ սիրասունդ իմ ընկեր,
Զանհարթ տողիցս իմոց օ՞ն
Մատուցանեմ զայս ըզձօն։
Ո՛հ, երգք ինձ ցանգ են քաղցրիկք,
Ո՛րչափ ամէն նուրբ սրբիով.
Քաղցր է երամ ինձ Պիմպլայց՝
Ո՛րչափ ախորժ թիւմ մեղուայ։
Մինչ դու զփութոս Եփրատեանս
'Ի քընարիդ զեղգեղանս,
Եւ ըզնուագս Ծաղկեոյ
Եղանակես ինձ հաճոյ,
Յեռանդն անգէն քոյ ըզհետ
Ածես գհամբակըս պըբէտ։
Այլ հո՞մ յինէն, ո՛ անգութ,
Թըռչնոյ հանդէտ սրացեալ չուտ,
Եւ միայնակ միչտ և յալ

Յհուսս ի նուագ ըղբընաբ,
ի ձայն ա՛ղէ հրաւիրիս
Սրի՛կ, մատի՛ր դու առ իս,
Բընակակից Մեծն Ասան (*)
է ինձ և վոյր (**) երգարան.
Աւօրադիր պնոցս ե՛կ
Զանմահ Սովփերս առցուք մեք։
Տե՛ս, ո՛չ զարդիս գաշտավայր
Ծածանի գիրկ ի գալաբ,
Եւ ո՛չ սոխակ, սարևկիկ
ի քաղցըր մեզ գայլայլիկ՝
Ընդ հովանեաւ բարեստուեր
Մայրենաց առնեն հըրաւէր.
Ջըմեռն է արդ, ա՛հ սարսուռ
Տիրապետէ ընդ հանուր։
Հապա՛ղ յորկաւըս մեռով
Յանհոյուք մեք ըզդըրով,
Մինչև անդէն գարնայգին
ի սէգս հովիտք պըճնեցսցին։

ՅԺՆ Նոյեմբերի 1876 ամի
Յիւսկիւտար

ՎԱՇՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Առ

Պ. Վահրամ Յ. Թորգոմեան

Որ պմարուքի ընթեռնուս է պի անյայտ
Զանիսառասեր պարապուրեանն ըղվաստակ,
Եւ պնդաչախտ տագիս իւրոց յօրինուած
Սյնր՝ որ ըզմարս, ըզհոսս եւ զանդրս հրդեաց։
Եւ մերթ յածեալ Բարելացւոյն ի համառան՝
Զաստուածարեալ արանց ըզվհմ կերպարան
Դիտես յակճիռս, և մերթ ախորժ ունկն ի լուր՝
Համերգական դերգոց նըւագ հընչես լուռ։
Զպարթևլըմեայ ասաս ինձ լըսել էր, թէ ո՛չ
Հիշս Կաստալեան էին ազբերց քեզ խոխոջք,

---

[*] Հայր Աբգէն Բազրատունեաց գրական անունըն։

[**] Հ. եղ. Հիւրմիւզեանի գրական անունըն։

Եւ լայն զգլխովն առնել ապաստ Ռոլանի,
Թէ սիրելի քեզ չ՚էր Ալկանց հովանի...։
Պանծացելոցս ՚ի յանցելումն և յապային
Իչխել արդեօք լիցի՞ ինձ զոլ բարեկամ,
Զի առ ՚ի պահ մի առցեն քեզ թոյլ ևեթ
Զաչսըդ ՚ի դիր այսըր չըրչել հակամէտ։
Սակայն խրթա՜մ... դի յետ յերկար լըռութեան
Յանդնջալուըլս մի՛ անկցի ընդունայն,
Քեզ այսոցիկ անարգ առդիս խոց կարգ՝
Զորս ըստ ձայնիս չ՚եթող յետոլ ժամանակ...։
Դու զիմասակ ածելը առնս զոլդ քարտէզ,
Մինչդեռ այն ինչ յոլիմբականն ասպարէզ
Չիախտոխտին արձակելով զնեան ՚ի բաց՝
՚ի սլաքունակ երկնից գընալը սըրընթաց։
Կարիճն զճիրանս արդ ամփոփէ վերըստին,
Աղիտարեր այր հայեցուած՝ դառնապին
Տայր հեծեծել երբեմն հիքին Որաւեայ.
Այլ սակայն յետ զընդդէմն հըրճուանս ազդէ նայ,
Զի զքեզ հաճոյ ՚ի տես և յունկն ևեթ ինձ
՚ի լըռութեան զըսի միայն խօսակից,
Քանի՞ է նա բարեբաստիկ՝ զոյր չիրմաս
Արտասուաթոր ուսեալ կողերք կախին լմա...։
Մի՛ որպէս ձայն հողմոյն՝ որ յունկնըդ բախէ,
Անյիշատակ քեզ բանքս լիցին լըսելի,
Կամ մի՛ որպէս գոչիւն ալեաց ծովախին՝
Որ ՚ի հեռուստ ընդ ժայռ և խուխ խորտակին.
Զի զյիշատակ քո՝ քան զոր չիք ինչ վըսեմ
Ո՛չ մոռացայց, ցորչափ գիշերց ՚ի նըսեմ
Փայլեսցին վառ աստեղք, և ցօղք ՚ի յարիւն.
Եւ ո՛չ ըզՋայնդ՝ զոր քեզ Մուսայք ազդեցին։
Ամենևին, որպէս ասեալ, գիտեմ ես,
Վըրոյր և Աւան բընակակից են առ քեզ,
Եւ դու զնոցին արօրագիր առնել զերկ
Հըրաւիրես զիս քաղցրալուր գոյն յերգ։
Այլ նախ ներել անկ է քեզ, ինձ ոգոս առնուլ...
Զի սակաւուց մարթ է ևեթ ընդհանուլ
Անթաց աչօք զանուանս նոցա մեծագոյ՝
Զոր յերկիրն Մուսայք արկին ընդ գըլոյ։
Մեք սըրտատրոփ կացեալ նորին ՚ի ատրոտ,
Պիչ զանմահիս գիտեմք ըզփառս անաղօտ,
Այլ ժայռք զնորին արդելուն եզս ՚ի կատար....
Թևովք ըզհետ կըրթիլ մեզ անգր ևցէ՞ հընար։

Քանի՛ չքնաղ աւուրն այն ժամ՝ յոր ըզմեզ
Հանեալ բախտին քերց Պիերեանցն ի հանդէս,
Խոնարհ ըզգլուխ մեր բոլորեալ ի դափնիս՝
Զանմահութիւնան ապրէիք միայն զհաւատս...:

ՄԻՀՐԱՆ ԴՈՒՐԵԱՆ

ի 29 ամեանն Հոկտեմբերի
Յամին 1877 Յիւսկիւսար

Իւսկիւսար 24 փետրուար 1878 ամի

Յարգոյ Պ. Մխիթար Դուրեանի
Իւսկիւսար

ԹՈՒՂԹ Ա.

Սիրելեալ ընկերակից,

ի բանաստեղծական արհեստիւնան իմ, մինչ զՈղէնի Թադղիացւոյ հնատաւտաւմ մատենիւքն յանէի ես ի Ծաղկաքաղ, դէպ եղև ինձ մի ի չքնաղ և ի ճարտարահիւս բանից անաի պլինեայ, որ ասէ, թէ՝ «Որպէս անդաստան փոխոխուրեամբ սերմանեաց, այսպէս եւ միտ, «մերթ այսու եւ մերթ այնու պարապմամբ լինիս արգաւանիւ։ Լաւ «լիցի մերթ սակաւ ինչ ի պատուագրաց ի միտ առնուլ, եւ մերթ «զրել բուղթս ջանիւ, մերթ եւս տաղաչափել։»

Թաղարեալ վայրկի մի ի վաստակոց, խորհէի զանելոյդ, զմտաւ ածեալ, զի արդարև չատ իսկ պրեթէ յարդարեցի զմիտս իմ, մերթ ի պատմագիրս, մերթ ի հաշնեորդական բանս, մերթ եւս յաւտաւ պրեպատաւմ դիրս, այլ բա՛րէ, ի գրել թուղթս ամենևին ոչ։ Բանաստեղծիւնն սիրելի է ինձ, և ցանկալի սիտուիլն ինձ, որպէս ասէ մի ի նախնի ճարտարախոսաց, և որ ինչ յայն բերին՝ զայն առնել ինձ պատրաք նուիրական։ Սիրն իրի քաջիկ խելամուտ լեալ խրատական բանիցն Պլինեայ, թէ օգտակարագոյնք են թուղթ ի կրթել զբարքս, զբիմս և զհանճար. ինձ անպէն և անպ եղև ինձ, զուգիլ է՝ զի ընդ խմուս քնարի և թուղթս բանաստեղծականս, զի գայ՝ որ զարգարի ազգի ազգի ծաղիամբք, թուի ինձ հանոյա-գոյն ևս գոլ ի սեսիլ, քան որ զմի և զնոյն ևերթ պծաղիկ ածէ ցանգ ի միմիս։

Եւ սկիզբն աւտսկի առնուս ես թղթոց, բայց ո՛չ մինուորս, ի վաստակս իսկ և յայս, Եղբայրք, զբեզ կամաւ ինձ յընկեր, զբեզ՝ որ ի միտսին ընդ իս մատոյց պչըրմաւնս իւր ի ծուծ ատամնոյն Մատաւսիոյ, ընդ իս ուսաւ սիրել զՀայրենիս, ընդ իս՝ երգել զերկրացանս քնութիւնան։ Ա՛պա այսու նախնին զբովս հրատիրելով զբեզ, զՀայ-

ներդուզ սիրանուագ, խնդրեմ պատասխել ընդ իս մերիմ ընդ մերիմ և՝ ի գրել թուղթս, թուղթս՝ յորս յուզեսցին խնդիրք զղեալոն մակացութեանց, զմայրենի չքնաղակերտ բարբառոյ, նա՝ զի զանձկալիւ յիշատակաց տարաբաղդ Հայրենեացս մերոց, համբակք արդ թէպէտ, աջողակադոյնք գտանիմք թերևս ապա։

Ակն ունիմ, զի ընկալեալ սիրով զերաւէրն իմ, համեցիս և դու փոխանակել ամեմ սիրալիր տողիւք քովք, զոր խնդրեմս այսօր յանուն ամեմ որ չերմին՝ ի բոսոր երեսին ներկեալ զԱստրայէլ, զոր ատենամբեացն երէկ՝ ի խնձիղ եկեղեցին Հայաստանեայց։

Բաց աստի, խնդրեմ և զբանասիրութիւն քոյին զՀայրենասիրութիւնէ, զոր հերուն յաչնանալին ատեսցս արտասանեցեր՝ ի Կ. Պոլիս, ՝ի կառաւլ Հայ - Գրական ընկերութեան։

Եղբայր քո

ՎԱՇՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Իւսկիւտար յ17 Մարտի 1878 ամի

Առ Պ. Միհրան Դուրեան

յիւսկիւտար

ԹՈՒՂԹ Ե.

«Ե՞րբ լսէ գիւղ իմ զբեզ տեսանել»
ՈՐԱՏԻՈՍ

Սիրեցեալդ իմ

Զգոհունակութիւն իմ նախ մատուցանելով քեզ, զի հաճեցարդ պատասխանի հրատիրի իմոյ առնել, բուռն հարկանիմ ըստ մերումն խոստման՝ ի գծել տեսութիւնս ինչ կարեւոր զպզպայնոց լեռից. այլ քան զամենայն, լուծ է ինձ արդ գրել գայնմանէ՝ որ քաղցրն է մեզ, առիմ իսկ զմայրենին մեր զբարբառ, զոր՝ որպէս պիտոմս քաջիկ, արօրագիր զոյն առնիս ցայգավաստակ և յարաչան սրբգնաւ թիամբք։

Ապաքէն եղբայր, քանիցս սկիզբն ես առնում՝ ի գիր, հառաչէ և թախիծք գիւղան հետ ընդ հետ գալիստ իմ. քանի՛ցս հիւ գնահատեացըն զամ զմատենիւք, ո՛հ ձագագիւք յաչաց իմոյ պետահետեալ գնան, զի բարբառն այն, որ երբեմն՝ ի Մատեաց անտի և՝ ի Ծաղկեղէց գերազօր իչխեր ընդ հայկականն հանուր աչխարհ, բարբառն այն չքնաղ, ՝ի մոռացօնս՝ ի մէնջ անկեալ՝ ի սուտ, ծածկի տատասընդ անցելոյն վարագուրաւ։ Բա՛րէ, ո՞ր լեզու, ո՞ր գրիչ յերեսել

կարելիցէ ըզվիճակ անթաղդ բարբառոյ մերոյ՝ որ զօրէն բաբելոնա-
կանին չլթանայ ի չլմանց տարբերեալ այլափոխել զարվիս. Աղէ,
եթէ մտանիցես ի հիւղ չինաւանին, այլաշխն յունին քո հնչէ բար-
բառ, թէ ընդ յարկաւ անանկին և թէ յայտարանս մտանիցես մնճա-
ռան՝ անդ իսկ հազագք օտարախորհրդ ամփոխան զքո լսելիս. այլ
և քանի՛ վիշտ է ինձ առել՝ զի ի վարժոցան և ի կլթարանան՝ ուր
հայկազն մանկտին ըմպել զայ այգուն այգուն յաղբերէ անաւ լու-
սոյ և գիտութեան՝ տգիտիս լեալ հայկականն, այլազգեացն տիրա-
պետէ բարբառ. պարմանիք և օրիորդք խակ մատաղերամք աններ-
կուռք ամենևին ի մայրականն, զօրէն համբակ պատկային զօտա-
ւորն կարկաչելով յար զառատ լաւոյ, անդ լսեն ի տգոյ տիոյ
մռռանան զՀայրենիս, զի՝ որ չիւրեն, տաց անմահն վերոյ, զնայ
ոևիւն իւր զբարբառ, չիւրն նա եւ զհայրենիս իւր։

Ընթերցեալ է իմ հերոն ի միում ի հրատարակագրաց մայրա-
քաղաքիս, թէ Հնդիկ-հայ մանկուան այնպէս յօտարն է յարեալ՝
մինչ զի մռռանալ զազգ իւր և զտուն, և առաչիկ խակ ընդ հայեցի
զրուցատրութիւնս. ո՜հ բռռան է ինձ այս, եղբայր. տե՛ս ի՛նչ ա-
պախտ ասնի բարբառ մեր ի միտղնեայց, ո՛չ ի ռամիկն եւթէ,
այլ ևս և ի գաւուց անոի գիտնաւորաց՝ (սո՛ւտ գիտնաւո՛րք,)
որք, որպէս տեղեկագրէն քան զիտք գիտես, երկոտասակք գրեթէ
ամենևին գտանին գոյնմանէ։ Չի՞մ ապա արհամարհել այսպէս
զբարբառն՝ որ որպէս վարդ ի բուրաստանի, յարգի յԱրևմուտս.
է՞ր չսիրել զայն զոր ճեմարանք Ներսեայ ուսուցանեն զայն անձ-
կով . . . ։

Որ հեռի ի գեղաճիճաղ ափանց Արաքսայ վտարանդիմբս ցանգ
ընդ օտար ատեղիք, կորուսեալ զամենայն փուռս մեր և զբարձ,
կորուսանի՞լ է մեզ և զբարբառն անզուգական, զոր Սահակ և
Մեսրոպ, Եղնիկ և Եղիշէ, Խորենացին և Փարպեցին ճարտարահիւս
յօրինեցին . . . . յո՞ արդ Առան և Վրթայր և Գրիչք Հայկականք, զի
կենդանի զբարբառ մեր պահեցեն. եղո՛ւկ, անհետ և նոքա հուպ
ընդ հուպ եղեն ի ծոց ժամանակին, չիշան փուռք մեր, ընդ հուպ
և . . . . . ո՛հ տրտմութ իմ թռանան զգիրս, և չկամիմ յառաջ անդր
մտանել ի թզթիս, զի ծանօթ իսկ է քեզ արդէն, յո՞րիսի աղէտս
գտանի բարբառ մեր, կրկնելով ևթէ, զոր ի ճակատ թղթոյս զրոյ-
ցեցի զիրատեան տազս, ասեմ, տեսցո՞ւք արդեօք, նախ քան զմե-
տինն մեր զնիրհ, գծագիծ բարեբաստիին այն աւուր՝ յորում տացի
մեզ սրբիլ յանախորժ կորճայից և վայելել անդրէն յոսկեղինիկն
մեր բարբառ . . . . . ։

Եղբայր քո

ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ՄԵՐ ԲԱՐԵԲԵՐԷՆ

"Ո՛Հ, ՍԱ ԷՐԻԿ ՄԱՐԴԻԿ . . . „

Ս. Ե . . . ին

Հայկ, վաւերաւն երիտասարդ մը, կը վերաբերէր այն հարուստ դասակարգին, որուն համար սովորութիւն եղած է ներս, ուխտ կիսաչխարհիկ կեանքի . . . փորձութեանց մէջ։

Սիրած էր Թուխ երդչուհի մը, Ձիանննկին, որ վոխադարձ անկեղծ պաշտամունք մը ունէր իրեն նկատմամբ։ Հայկ՝ նուագ անճանուէր չէր, և Ձիանննկիի հիւանդութեան — որ գինքը մահուան տարաւ — գիշերներ մինչև լոյս հսկեց անոր մօտ, ամէն խնամք տարաւ անոր։ Հոգեվարքի առնդուտ ճգնաժամը՝ համբոյրով մը վերջացաւ։ Հայկ ունէր, իրր յիշատակ Ձիանննկիէն, ադամանդէ (8) տառով չատ սիրուն մատանի մը։

**** Ձիանննկիի մահէն գրեթէ մէկ տարի վերջ, Հայկ նշանուեցաւ, հայ բարեկեցիկ ընտանիքի մը զարգացած, կրակոտ աղջկան, Նօմիի (Նայլամի)։ Չի պիտցուիր թէ ինչ առիթով և ո՞րկէ իմացած էր Նօմի միջադէպը, զոր Հայկ ունեցած էր Ձիանննկիի հետ։ Մատանին, զոր Հայկ անչրջահայեցութեամբ, դիմացինին կիրքերը վառելու անաւրինութեամբ մատին վրայ կը կրէր, Նօմիի ներանձը կը չարժէր։*

«Անկեղծ սէրով մը պաշտամ ըլլալու են դիրար, կըսէր Նօմի, «որ բաւական զօրաւոր չիշատակ մը չգտներ կոր գինքը այս մա«տանիէն, կուզէ որ զայն իր մատին վրայ, սրտին մօտ, երևա«կայութեան առջև ունենայ։ Երբ առանց անոր չիշատակին չի «կրնար տպրի՛լ, ըսել է գիս չի՛ սիրեր. ինձի հետ ունեցածը պարզ «flirt մըն է, ամենատգնեխ flirt մը. իրեն համար յաղթանակ մը «աւելի սիրոյ կրկէսին մէջ, դէ՞ւ է, աՀ՞ը կը հանէ . . .»

Նօմիի պէս չատ տպաւորուող, զգայուն, romantique աղջկան մը համար, սա մտածումը անհաւիլ չարչարանք մըն էր։

Հայկ իր սովորական արթնամտութեամբ կը դիտէր այն ամէն յանկարծական փոփոխութիւնները, տպաւորութիւնները, որոնց կենթարկուէր Նօմիի հոգեկան վիճակը։ Բայց հակառակ ասոր չի կրցաւ դուշակել Նօմին վրդովող արտաքին պատճառները։

Այն օրը Յանուարքի վարուէն քիչ ապրին ընդարձակ ծառին տակ նստած էին։ Զօրցած տերևներու աչնանային խշխշիւնքը սկսած էր։ Զուրը պատուհերով քարերու մէջէն, կուզար զարնուիլ եղերքի ժայռերուն, ներսդաշնակօրէն սրսկելով, անձրևելով ծովուն ծոցը։ Հեռուն՝ ծովը, եղերքի ջուրերուն չափ կատակող չէր

երևեր. հանդարտ ծխնելուխին մը, վերջալոյսի չէկ ճառագայթներուն կարօտովը կը չողշողար։

Նօմի և Հայկ, լուռ, երկուքն ալ կը թուէին պրուտած ըլլալ հեռուի տեսարանով։ Հայկ, դաւազանին ծայրովը երբեմն խճաքարերը կը ծեծէր։ Նօմի տարօրինակ զգացում մը զունեցաւ, որ գոհունակութիւն և տարտափ կազդեր իր վրայ, ցանարաքի եկած ըլլալուն համար։ Գոհ էր, վասնզի առաջին առթիւ պիտի կրնար երկար առեղծ ի վեր ներսկզին հատցնող, կրծող կասկածը լուսարանել, և կը վախնար անոր համար որ ատ լուսարանութիւնը հարուած մը պիտի ըլլար թերևս սրտին։

Մինչ տա մտածումները կը չղխայուէին մարքին մէջ, աղամանդազարդ (Ց)ն աչքերը խաղտեցուց, գէմքը կծկումներ ունեցաւ, յօնքերը պատռեց, ակռաները սեղմեց։

— Բայց ի՞նչ ունիս Նօմի, ըսէ հոգիս, յարեց յուզումէն դողալով, կը սիրեմ քեզ, ի՞նչու կը տառապեցնես զիս, դուն լուռ քայլ զիմագծերդ կը խօսին, ադ լուռ խօսքերդ կը դաչունեն զիս։ Չե՞ս սիրեր զիս . . . ։

= Ի՞նչու չէ։

Հայկ վերջին ծայր երջանիկ էր, ուրախութենէն կոկորդը սեղմուիլ սկսաւ, Նօմիի ձեռքը իր ձեռքին մէջ առաւ.

— Նօմի՛, դիտի՞ս թէ քու այդ խօսքովդ ինչքան կուրախացնես, թէ սէրդ զիս ո՛րքան կը դիւթէ . . . վախցայ . . . տատրակուսեցայ . . . ինձի այնպէս եկաւ որ պիտի մերժես զիս և տիկնայ իմ յուսահատութիւնս պիտի վճռէր։ Գիտցիր որ կեանքս քեզմով ոգևորուած է, քեզի երախտապարտ եմ, զգայութիւններուն էն ազնիւը, ուրախութեան էն սրտառուչ առիթը ըլլալուդ համար, և այն օրը որ ճակատագրին վերջնապէս միանայ . . . ։

= Ա՛դ պիտի չըլլայ։

Հայկ յանկարծակիի՛ եկած.

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ չպիտի ուզէիր միացնել ճակատագիրդ այնպիսի մէկու մը՝ որ քեզ սիրած ըլլալու երջանկութենովը պիտով կարտասուէ։

= Պիտի ուզէի դիտնալ թէ զիս սիրելու ազատութիւնը, անկեղծութիւնը ունի՞ս, չե՞ս սիրած ուրիշ մէկը այնքան լուռն կերպով որքան կը կարծես զիս սիրել։ Եթէ այդ «ուրիշ»ը քայակայ է, կամ կորսուած, չկա՞յ միթէ սրտիդ, մաքիդ խորը յիշատակ մը, որ . . . ։

— (Ընդմիջելով) Ա՛չ, կերդնում, ո՛չ։

= Մի՛ երդնուր։

— Կերդնո՛ւմ։

= Բայց ադ մտածումին, ադ մտածումին որ երբեք ձեռքէդ չեմ տաներ։ Գիտեմ թէ ի՛նչպիսի կնոջ մը յիշատակը կարծինցնէ ան քու

մէջդ. մեռած, սակայն կը տեսնես որ մա՛նը նոյնիսկ չէ կրցած քու անցեալ սիրոյն նկատմամբ զքեզ անտարբեր ընել. ընդհակառակը անոր յիշատակովը վառուած ես տակաւին, և Աստուած իմ, անա՛նկ տանն մը ուր կը խոստովանիս իրէ զիս կը սիրե՞ս . . . կը պաշտե՞ս . . .

Զգային խնդուք մը, ժայռերուն զարնուող ջուրի չաչիւնին հետ արձագանգից իրիկուան հանդարտութիւնը մէջէն, Արեւուն քանի մը ակար ցոլքերը կարծես յոյս ներշնչել եկած էին մարաըն-չող ղոյգին։

Հայկ հանդարտութեամբ հանեց մատանին և բացը, ծովին մէջ նետեց։

= Ինչ կընես . . . ըսաւ Նօմի խոտորէն, անոր թեւը բռնել ուզելով։

— Զքեզ կապահովցնեմ, պատասխանեց Հայկ պղպջաթաւք։

Ամենաանչափ ճոպիւն մը, ծովուն երեսին վրայ դծեց թեթեւ շրջանակներ, որոնք մինչեւ եզերքը գալէ վախցան։

*** Նօմի տեսա՛ւ, աչքո՛վը տեսաւ մատանին ծով նետուիլը։ Անցեալը ալ չպիտի վրդովէր ղինքը. սիրտը հրճուանքով լեցուած էր։ Բայց դժբաղդաբար չատ չի տեւեց իր ան սրտի գոհունակ վիճակը։ Միւսամաղձոտ վիճակ մը տուաւ, սիրտը կը ճմռուէր, չիղերը կը պրիուէին, կոկորդը կը սեղմուէր, տարտկոյտ մգձաւանջը զինքը կը հալածէր. կասկած մը անհուն թափանցով կը պատէր զգացած ուրախութիւնը։ Ադ մատանին, հաւանաբար վերջին նուիրական յիշատակն էր անկեղծ սիրոյ մը, զոր նուիրագործած պէտք էին ըլլալ անանկ վարկեանի մը մէջ, ուր իրենց շրմունքները իրարու մէջ թաթխուած էին, ուր ձեռքերը չզոհզօրէն սեղմուած, ուր սրտերը դիւրաւ կզդային, և ուր՝ լեզուն կուխաէր մէկ բան, յաւէս չկրնալով դիտուր։

Այդ նուիրական մատանին նետուեց ջուրին մէջ, ուր՝ աւազներու և քոյտերու մէջ կը հանդչի հիմա։

Նօմիի ճակատն ու աչքերը կայլակին, կը տանջուէր վատ պէս, է՜հ, վերջապէս հէք ազջիկը սիրտ էր տուած։

Հայկ ուժ օր վերջ այս միջադէպէն, կիրակիի իր առաւօտեան այցելութիւնը տուաւ։ Նօմի մատչիր վիճակ մը ունէր, յաճախ աչքերը կը լեռային, Հայկ հարցուց.

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ կայ, սիրելի Նօմիս, ինչ ունիս յուզուելու։ Արտասուքներր չկրցաւ աչքերուն մէջ ցամքեցնել, դողացող ձայնով մը պատասխանեց.

= Մատանի՞ն . . .

— Մատանի՞ն. բայց դուն աչքովդ տեսար որ անհետացուցի, ծով նետեցի, ինծի համար դոյութիւն չունի։

= Այո՛, ճիշդ ատոր համար է որ յուզումս զիս կը խեղդէ,

կը տեսնե՞ս որ չե՛ս սիրեր եղեր զայն առաջ կ'ինքը։

— Բնականաբար. եթէ զայն չճանչնայիր, այն ատեն չի պիտի ըսէիր իրաւամբ «տակաւին միւսը կը սիրե՞ս»։

— Ախո՛ն, բայց ո՞վ կրնայ դիս վստահեցնել թէ՝ միւսնոյնը օր մըն ալ չպիտի վիճակի ինծի. չպիտի մոռնաս դիս և նոյնիսկ քիչ առաջ իմ ո՛ւ է մէկ յիշատակս վաստրէն չպիտի ոչնչացնես։

Նօմի ակռանները կրճտեցուց, ձեռքերը կը դողար, գիւղ գնալին կարած էր, չարունակեց.

— Ո՛հ, սա էրիկ մարդիկը, ըսէ՛, ձայն հանէ, ի՞նչէն գիտնամ որ օր մըն ալ իմ սէրս չպիտի ուրանաս, չպիտի ոանակոխ ընես, թէ սա մեր երջանկութեանը կապը, alliance-ը, չպիտի նետես, որպէս զի նոր սէր մը կարենաս գտնել. ո՛չ, նետած մատանիդ կը բռզոքէ կոր, վրէժխնդիր ըլլալ կուզէ։ Պէտք չունէիր զայն ոչընչացնելու . . . կը տեսակամ ես քեզմէ . . . չեմ կրնար ճակատագիրս քու կինիդ միացնել . . .։

Հայկ այն օրը ընկճուած, գլխիկոր տունէն մեկնեցաւ։ Յարաբերութիւնները խզուած էին։

* * * Այդ մատանին միակ մտածումը եղաւ Հայկին, կեանքին ամբողջ տևողութեան մէջ, զայն վերստին ձեռք անցնելը, բազձալի անկարելին էր։

Տակաւին ասկէ տարի մը առաջ, Հայկ ամէն վերջալոյսի, Ծառնարաքիի այն ծառին առակ կուգար, ուրիկ մատանին ծով նետած էր, հոն՝ ընկճուած, երազանքներու մէջ ամբողջ կեանքը կապրէր։

ԱՐՇԱԿ Թ.

ԵՐԿԱՋ ՄԸ

Ցոգնութիւնը ապրելուն կը ծանրանայ երբ վերաս,
Երբ զգուանքով ու մաղձով ամբողջ հոգիս կը լեցուի,
Պըզտիկութեան, զարշանքի, ըստորնոցման այս կեանքէս
Երբ կը պժգայ ալ հոգիս խոկումներու ծառաի,

Ես երազը կը շինեմ, հսկայական ու յիմար,
Քաղաքներէ, մարդերէ, աւանններէ վախչելով
Երթալ ապրիլ մէս մինակ մենութեան մէջ փերկատար
Ինքնամփոփման, լըռութեան, խոկումի կեանքն անխռով։

Հոն բընութիւնը դիտել հանդարտօրէն, անարգել,
Լեցուիլ անոր մեծութեան պակուցումովն անվերով
Ու նիհար կուրծքըս ցաւոտ ուռեցընել, լայնցընել
Նուիրական Առքեան մարդագործող շողերով։

. . . Բայց ուղեղս վարժուիլ այդ խենդութեան չի կրնար,
Ու կամքս կը սանձուկի այդ երազէն խօլական,
Ու ոտքերս ապըստամբ առաջուան պէս անդադար
Ստրկութեան նեխոտած ճամբաներէն կ'ընթանան։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ

ՀԻԱՆԴ ՍԱՐԴՈՒՆ ՍԵԼԱՄԼԸՔԸ*

Դայթակղական չընկոյ մըն է կ'ըսդի ամէն կողմէ։ Ռասիկա-նապետին տղան աներևոյթ կ'ըլլայ, ոստիկանները կ'մօտենան և կ'զարմանան որ ինչպէս չեն կրցած կանխաւ արգիլել օրիորդին մուտքը տաղաւարին մէջ։ Այս դէպքին վրայ Պալատը կ'յուզուի, միևնոյն իրիկունը տաղաւարը վերցնել կ'սրուի և Օր. Ժ. Ս. կ'հրաւիրուի հետևեալ օրը մեկնիլ Պոլիսէն։ կ'ըսուի թէ Ֆրանսացի դեսպանատունին այս կերպով կորնցուց մէկը այն առաստղական ընդունելութիւններէն զոր Ապտիւլ-Համիտ դիտէ ընել իրեն հաճելի երևցած ամէն սիրուն կիներու։

Մենք պանգատ մը չենք յայտներ մեր գանուած անհանգիստ տեղին համար։ Մեր չուրջը կ'անցնին կ'գառնան բազմաթիւ ոստիկաններ։ Բարեբաղդաբար մեր Ֆրանսացի բլլալու հանգամանքով՝ գովելիս ունէինք լրփալ լոն կամքին չորս գաւակները որոնք ազնուօրէն կուտային մեզ մեր խնդրած անդորրութիւնները, բայց միևնոյն ժամանակ խնդրելին որ մեր վերարկուները հանենք և ձեռքերնիս գրպանիս չի դնենք, որովհետև կրնար բլլալ որ անոնց մէջ ո՛ր և է պայթուցիկ նիւթ պահած բլլայինք...։ Լուսանկարչական դործիքները բացարձակապէս արգիլուած են, ինչպէս նաև դիտակները։ Նոյն իսկ նշանագի խօսիլը արգիլուած է։

Զօրքերը արդէն կ'սկսին չղթան կազմել. հետզհետէ կ'հասնին ուրիշներ ալ. կառնատուր, նաւային գինուորներ, դրիքօլեան զուաւներ, հրշէջներ՝ եռևէ նոր կ'անցնին չդայնոտ, անկանոն գնացքով մը։ Ասոնք ամէնքն ալ գեղեցիկ մարդեր են. ընտիրներուն ընտիրները, պերճ տարազով, նոր զէնուզարդով, բոլորովին տարբեր այն խեղճ ու կրակ և վրանգլուխը թափթփած զօրքերէն որոնց հանդիպեցանք պուլկարական սահմանագլխին վրայ։ կ'զգաս թէ ասոնք Տէրոջ համար են, այն միա՛կ Տէրոջ՝ որմէ դուրս ոչինչ գոյութիւն ունի, ո՛չ իսկ հայրենիքը։

Յետոյ կ'երևնան թիթևաղէն և նիզակաւոր հեծելազօրքերը, բայց չեն մօտենար, այլ խիտ առ խիտ կ'խմբուին մզկիթին չուրջը, մինչև 500 մէթր հեռաւորութեամբ արգիլելով ամբոխին մուտքը։ Եւ արդէն ոչ ոք կ'համարձակի մտնել այնպիսի տեղ մը ուր լաւ դիտէ թէ անմիջապէս և բռնօրէն պիտի ձերբակալուին վճիռքը։ Այս պատճառաւ պէտք չէ հաւատալ ընծայել այն լրագրական հրատարակութեանց որոնք Սէլամլըքի արարողութիւնը նկարագրելէ յետոյ՝ կ'աւելցնեն թէ բառիչահը ցնծութեան բարձրագոչ ազազակ-

* Տես Թիւ 25, էջ 595։

ներով ընդունուած է բոլոր ժողովրդեան կողմէ։ Ժողովուրդ պայ-
թիւն չունի հոն։

Հետեւակ և հեծեալ զօրքերը կ'յառաջանան միօրինակ քայլեր-
գով մը զոր կ'կրկնեն ու կ'կրկնեն ձանձրացնելու և չիզերը թունդ
հանելու աստիճան։

— Նուագախումբը այս եղանակէն զատ ուրիշ եղանակ չի՞ գի-
տեր կ'հարցնեմ քովինիս։

— Օ՜հ, պարոն, քանի՞ կ'ընէք։

— Ուրեմն ինչո՞ւ համար ուրիշ եղանակ չեն նուագեր։

— Որովհետեւ Ն. Վ. շատ կ'սիրէ այս եղանակը։

Ջայն չեմ հաներ. բայց ես կ'կարծեմ թէ ատոր բուն պատճառը
պէտք է ըլլայ սա պարագան որ Ն. Վ. ձիերը երկարատեւ կրկնու-
թիւններով այս եղանակին վարժուած են և ուրիշ ո՛ր և է եղանակ,
նոյն իսկ հեռուէն լսուելով, կրնար վտանգաւոր կերպով խրաչե-
ցնել զանոնք։

Ժամը կ'մօտենայ. սարահարթը եղերող վանդակապատէն դուրս
հանելով՝ իրարմէ երկերկու մէթր հեռաւորութեամբ մէկ գծի վրայ
կ'չարեն մեզ։ Բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները առանձին ա-
ռաջ կ'սկսին դուրս ելլել պալատէն։

Ահաւասիկ հսկայ, բարձրահասակ խավիչիկ մը, վայելչաձև որ-
ձեկոթով՝ վերջին վար կոճկուած. ապահովապէս ծեր է, բայց չի
ցուցներ, որովհետեւ այս տեսակ մարդոց մէջ տարիքը յայտնի
չըլլար։ Երկու կողմին վրայ օրորուելով կ'յառաջանայ։ Այս խավե-
չիկը Ներքինապետն է որուն պաշտօնական տիտղոսը՝ Տար իւսա-
սատէթ-իւշշերիֆէ-աղասը՝ կ'թարգմանուի «Երանութեան Դռներուն
պահապան»։ Կայսերազուն իշխաններէն յետոյ՝ Ներքինապետը
միայն, Մեծ-Եպարքոսին և Շէյխ-իւլ-Իսլամին հետ, Բարձրապատիւ
տիտղոսը կ'կրէ։ Տեսէ՛ք ինչպէս կ'խոնարհին, կ'ծռին մինչեւ իսկ
գետնատրութեան մէջ ծերացած զօրապետները՝ այս մարդուն առջեւ
զոր Մօլթքէ «կրճատ կարողութիւններ ունեցող պաշտօնատար»
կ'անուանէր և որ անկարող է ո՛ր և է առնական գործ կատարելու։

Ահաւասիկ ծայր հուտայ կառքերու չարքը, առաջինը կ'վերա-
բերի Վալիտէ Սուլթանին։ Այսպէս կ'կոչուի Սուլթանին մայրը։
Ապտիւլ-Համիտ մանուկ հասակին մէջ կորսնցուցած է իր մայրը.
բայց որովհետեւ անհրաժեշտ է որ անպատճառ Վալիտէ Սուլ-
թան մը կամ Գատըն էֆենտի մը գտնուի՝ կայսերական ընտանիքին
կիները կառավարելու և հրահանգելու համար, Ապտիւլ-Համիտ
իրեն իբր մայր ընտրեց իր հօր՝ Ապտիւլ-Մէճիտի չորրորդ կինը ո-
րուն հետ՝ սակայն՝ շատ սիրով չէ։ Երկրորդ կառքին մէջ կ'տես-
նուին սիրուն մանկամարդուհիներ որոնց դէղանի դէմքերը կ'ընդ-
նշմարուին վիրենք ծածկող նուրբ եաշմաֆին տակէն։ Առանք պա-
լատական կիներ են, ամուսին կամ սիրուհի։ Ցանկալի եաշմակ մը

վար կ'իյնայ, կասքին քովէն պացող ներքինիներէն մէկը կ'վազէ դէպի դռնակը և քօղը իր ուղը կ'դրաւ։ Սակայն ժամանակ ունեցանք նչմարելու մէկը այն սիրուն և վնայլելի դէմքերէն զոր այնքան կեղեցկօրէն նկարագրած է Միւսէ՝ կաթի կաթիլի մը նմանցնելով զայն։

Ու կ'սկսիմ մտածել։ Ո՞վ է, ի՞նչ է այս կինը որ ինքը միայն իր Տէրոջը ընկերանալու ընորհը կ'վայելէ։ Իսկոյն միտքս կուգայ մանրամասն մը զոր նախորդ իրիկունը պատմեցին ինծի։

Սուլթանը հիւանդացած ըլլալով՝ իբր անունդ կաթ միայն պիտի ուտէր։ Յայտնի է թէ Պալատին մէջ կ'պտուտին սքանչելի կովեր որոնք կ'անանկ Փոքր-Ասիոյ արտադրած ամենէն մարմ խնձորներով ու տանձերով։ Բայց որովհետև զայն կթելու պաշտօն ունեցող գերիին վրայ կարելի չէ վստահիլ, Ապտիւլ-Համիտ՝ առանց վարանելու՝ ամենէն գեղեցիկ և ամենէն առողջ կովերէն մէկը ընտրել կուտայ իր սենեակին պատկից սենեակի մը մէջ՝ չքեղազարդ ախուռ մը վերածելով զայն, և անկէ կաթ կթելու հոգը կ'յանձնէ իր կիներէն մէկուն, ան զոր ընտրեց 1903 տարուոյ Բամազանի 27ին և որուն համար մտանուոր սէր մը կ'տածէ։ Անտարակոյս այս կինն էր իմ նչմարածս։

Կէսօրուան հինգ կոյ. միւէզզինը մինարէին վրայ բարձրացած՝ ազօթքի հրաւէրը կ'երգէ։ Իր հիանալի բամ ձայնէն կ'յափշտակուի քովինս և կ'գոչէ. «Այս մարդը Օպերայի երգիչ մը կրնայ ըլլալ։»— «Ամէն աւելին, պարո՛ն, կ'մրմնջէ Փէս կրող անծանօթ մը. եթէ ձօթը տարի անընդհատ իր միւէզզինի պաշտօնը կատարէ, Մարգարէն խոստումին համեմատ յաւիտեան ազատ կ'մնայ գժոխքէն.»

Կէսօր է։ Վիճենուազը կ'գադրի և մեր ձախ կողմէն կ'սկսի հընչել Համիտիէ քայլերգը զոր Սուլթանը վերածել տուած է թրքական ազգային եղանակի։ Ապտիւլ-Համիտ ճղճղապահ է։

Քանի մը վայրկեանէ ի վեր երկինք ամպռոտած է. խոշոր ձիւ ամպեր անձրև կ'սպասունան։ Այս մասին վախս կ'յայտնեմ Լըվուազոն որդւոյն. «Հանգիստ եղէք, կ'ըսէ ինծի, երբեք Սելամլըքի պատուն չ'անձրևեր, ասոր համար է որ այս ժամը կ'կոչուի «բաղիչահին ժամը կամ օրը»։

Կայսերական թափօրին առջևէն կ'երթան անձնասպան զունդերէն խնամով ընտրուած խումբ մը ենիչէռիներ որոնք սէգ օրէն ուսերնուն վրայ կ'կրեն իրենց հրացանները։ Ասոնց ետևէն՝ երիս կարգի վրայ՝ վհատաչափ կերպով կ'յառաջանան զօրապետներ և զրնդապետներ սուրերնին պատեանի մէջ և թևերնին օրօրելով։ Վերջապէս Բաղիչահը կ'երևնայ։ Թմբուկինները կ'սկսին հնչել և հազարաւոր բերաններէ միահամուռ դուրս կ'պոռթկայ Բաղիչահը վազ չօֆ եաշա ազազակը։ Սուլթանը, բազմած վիքթորիայի մը մէջ

որուն կիսովին բացուած ծածկոյթը ներսի կողմէն երկաթապատ է, կ'ըսուի, յատկապար կ'ըլլալ մղիչի տանող գաւխվայրէն։ Իր դէմը նստած է պատերազմական նախարարը, ալեհեր ծերունի մը, համարձակ և անկեղծ նայուածքով և կորովի կազմով։ Իր հանէն կ'երթան խիտ ու խիտ բոլոր քաղաքային և զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարները՝ ոսկեթել և չքանչաններով զարդարուն զգեստներով, իրենց մարմինով պատնէշ մը յօրինելով Սուլթանին չուրջը։

Ապահով – Հաւիտ, բարձրահասակ և նիհար, հագած է չագանակագոյն զգեստ մը, վրայէն կապոյտ վերարկու մը՝ ոսկեձոյլ կոճակներով։ Ո՛չ ոգեւորուի կ'կրէ և ո՛չ չքանչան։ Սեմ սև ներկուած մօրուք մը կ'չրջանակէ իր ոսկրուտ, ժպտուն և չեզ այտոսկրներով դէմքը որ երկուքի կ'բաժնուի իր հայելդի մօրմէն ժառանգած երկայն քիթով։ Առաջին նայուածքով կարելի չէ հաւատալ հիւանդ է. բայց մօտէն դիտելով՝ ամէն տարակոյս կը փարատի։ Իր այտերը չափէն աւելի կարմիր են, ինչ որ արդիւնք է նախ՝ իր զործածած չոլաբին և ապա այն բաֆեխնին զոր մեծաքանակ կ'ներարկեն իրեն՝ Սկլամըքի արարողութեան աւթիւ և որ մորթին վրայ առաջ կ'բերէ արեան խառնուդ մը և միևնոյն ժամանակ ուժ կուտայ մկաններուն։ Միթէ այսպէս չի՞ն ըներ, թէև զաղտնաբար, տեսակ մը արչաւի ձիերուն որոնք վայրկենապէս տկար կը մնան։ Սուլթանը սանդուխի բազրիքէն բռնած վեր կ'ելլէ թոյլ այլ հաստատ և անկասելի քայլերով և կ'մտնէ մղիչին մէջ ուր կ'խօսի իր մտերիմներուն հետ, մինչդեռ Շեյխ-իւլ-Իսլամը, Իւլեմաները, Իմամները և Ն. Վեհափառութեան ողորմածիները կ'սկսին արարողութեան։

* * *

Մեր կեցած տեղին ալ կողմը, վանդակորմին քիչ հեռու, կառնաչ ու խիտ խռնուրով ծածկուած ընդարձակ բոլորչի տարածութեան մը ցոյց կուտայ այն տեղը ուր 1905 Յուլիս 21ին գժոխային մեքենան այնքան զոհեր ըրաւ։ Այս մահափորձին վրայ տակաւին պէտք եղածին չափ լոյս սփռուած չէ։ Լրկուլոն որպիսները՝ որոնք դէպքին պատմութիւնը կ'ընեն մեզ, ընականաբար պաշտօնական զրոյցին հաւատք կ'ընծայեն։ Բանի մը Հայեր վարձուկառք մը բռնեցին որուն ներքին մասին մէջ զետեղուելն մեքենան. կառապան մը վարձեցին և այնպէս համոզեցին պինդը թէ երբ կոխէը կոճակի մը վրայ՝ զոր ցոյց տուին իրեն՝ անմիջապէս բաժնուելին պատկերը պիտի լուսանկարուէր. աւելորդ է ըսել թէ կոճակին ճնշումով եւթերական հաղորդակցութիւն մը կ'հաստատուէր կառապանը արուած հրահանգներուն հետևեցաւ, բայց աճապարանքով։ Սուլթանին մղիչին դուռը եղնելէն քանի մը

վայրկեան առաջ դէպի ետ խուժող հոսանքի մը պահուն՝ կառավարանը կարծեց թէ յարմար վայրկեանը հասած է։

Մեքենան պայթեցաւ այն միջոցին որ Մուլթանը տակաւին ղկիլիին մէջ էր, թէև եղէգ դուրս խոկ ելած ըլլար՝ նորէն գերծ պիտի մնար հարուածէն։

Մնաց որ, Պէլճիքացի ժօրխ՝ որ այս ամբիւ իրեւ գլխաւոր մեղադիր ընտրուեցաւ և դատապարտուեցաւ, եղեռնագործէն կատածելի գոր մը կատարեց այս գործին մէջ, ինչ որ տեղի տուաւ ամէն տեսակ ենթադրութիւններու։ Ահա՛ թէ ի՛նչ կ՚գրէ այս մասին Էմմաճօրի թղթակիցը։

«ժօրխ՝ ձերբակալուելէ յետոյ՝ կ՚սկսի ուրանալ։ Իր յանցապարտութիւնը հաստատող ո՛ր և է լուրջ ապացոյց գտնուած չէր. ոստիկանութիւնը առ խարխոփ կ՚գործէր, որովհետև բնաղդական կասկածներու վրայ հիմնուած տարտամ ենթադրութիւններէ զատ բան չունէր ձեռքը։ ժօրխին կ՚մնար բացարձակ ուրացումի դրութիւնն դուրս չելնել բնաւ։ Բայց վախճանակ այսպէս ընելու, սկսաւ խառնաշփոթի և իրար չի բնդող բացատրութիւններ տալ իր յաճախած մարդոց վրայ. յետոյ՝ յանկարծ՝ բացարձակ խոստովանութիւններ ընելու համարն բնդոց և մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ մահափորձի պատրաստութեան, կազմակերպութեան և գործադրութեան եղանակին վրայ, ճշդելով մեղսակիցներու իրաքանչիւրին դերը, չմոռնալով մինչև իսկ ամբաստանել իր ընտանիքը։ Նախնական քննութեան ամբողջ աւելորդութեան միջոցին Ըլլալը բնակեցաւ, ուր տեղի ունեցած էր իր հարցաքննութիւնը, առաջին դառնալով ամենամիծ և գուրգուրալու խնամքներու, իրը թէ իրմէ կ՚սպասէին մեծամեծ ծառայութիւններ կամ թէ ուզէին նախաճաշակ մը տալ իրեն խոստացած վարձատրութիւններու։

«Նախնական քննութեան և դատավարութեան միջոցին ժօրխի ըրած յայտնութիւններուն մէջ աչքի ղարնող պարագայ մը կայ, այսինքն՝ չտրունակ կ՚պնդէ թէ ինք անկախանական մըն է և թէ մահափորձը կազմակերպուած է ո՛չ միայն Հայերուն այլ նաև եւրոպացի անկախանականներուն կողմէն։ ժօրխի այս յայտարարութիւնը շատ լաւ կ՚յարմարէր օսմանեան կառավարութեան դատին, անոր հաճոյքով փաստեր՝ հարուածելու համար բաթիթուլասիոնները դուրս ջնջելու կ՚հետամտող անխոնջ ու անվհատ համբերութեամբ և հաստատամտութեամբ, այնպէս որ կարելի է իրը հիմնուած նկատել հոս եւրոպական զազուխներուն մէջ սիրող սա կարծիքը թէ ժօրխ Ըլլալը մէջ բնակած միջոցին վարպետութեամբ «չահուեցաւ» և թէ ի նպաստ կայսեր վկայութիւն տուաւ։

Բայց ասկէ աւելի կարևոր կէտ մը կայ որու մասին մամուլը շատ քիչ ուշադրութիւն ունի։ Այնպէս կ՚կարծուի թէ պաշտօնական և հրապարակային քննութեան հետ զուգահեռաբար տեղի ունեցած

է նաև պաղտնի դատավարութիւն մը որուն անցուդարձերը և եզրակացութիւնները անծանօթ մնացած են հասարակութեան, որովհետև խնդիրը թուրքերու վրայ կ՚դառնար և Սուլթանը բացարձակապէս կ՚ուզէր որ իր կնոջը դէմ ուղղուած մահափորձ մը կարելի չըլլայ հայերէն և օտարներէն զատ ուրիշներու վերագրել։

Այս քննիչ Յանձնաժողովին նախագահութիւնը վարից Պատերազմական նախարարը որ սա իմաստով տեղեկագիր մը տուած է՝ կ՚ըսէ՝ Սուլթանին։ Հարուածը արուեցաւ Թուրք խալամի մը կողմէ որ քաջ տեղեակ էր Սուլթանին Համիտիէ մղկիթը տուած չարաթական այցելութեան բոլոր արարողութիւններուն և ամէնէն մանրամասն սովորոյթներուն։

Այս թուրքը, կըսէ տեղեկագիրը, պալատան պաղտնի գործակալներէն մէկն է որ նըշանուած տառուկ նշանաղգեստ հագած գտնուեցաւ, սև ատլաս, մինանոյն կերպասէն ալբանիօթ՝ վերէն վար կճկուած։

Չի գիտցուիր թէ ի՞նչ միջոցաւ կամ որո՞ւ պաշտպանութեան չնորհիւ մտած էր անիկա ծովային սպաներու բաժնին մէջ որոնք երբեմն չարք կ՚կազմեն Սուլթանին անցքն միջոցին և ձեռքիմ վաղչայի հրամանին ներքև կ՚գանուին։

Իր դիակը գտնուեցաւ քանի մը քայլ հեռու այն խուցէն որ գոյացած էր ժամային մեքենային պայթումէն։ Ձեռքերը, սրունքները և մարմնոյն վարի մասը անհետացած են, գլուխը անվթար մնացած է և դիմագծութիւնը՝ հակառակ տեղւոյն կծկումներուն՝ բնաւ փոխուած չէ։

Դիակներու առաջին քննութեան պահուն՝ վրան գլուխը խուզարկուելով՝ իր ալբանիօթի ներքին դրպաններէն մէկուն մէջ գտնուեցան երկու անկարևոր աղերսագրեր զոյս՝ պահշիշի մը փոխարէն՝ յանձն առած էր թափօրին անցքի պահուն մատուցանել Սուլթանին կամ անոր ատենադպրներէն մէկուն։

Իր տան մէջ կատարուած խուզարկութենէ մը յայտնի եղաւ որ ծովային պաշտօնատան նախկին էկեկտրագէտ մըն էր՝ Հալբիի Նազըմ Պէյին գոլորշիէն եղած, Քէորիլ անունով, որ բանակը թողլով ոտի կանգ եղած էր։

Կ՚ըսուի թէ Քէորիլի թուղթերուն մէջ գտնուած են իսլամներու կողմէ գրուած ձեռագիր նամակներ որոնք ատոլագրութեան տեղ մէյմէկ թուանշան կ՚կրեն։ Այս նամակները աքանչելի ոճով մը խմբագրուած են։ Անոնց հեղինակները կ՚ոդրան այն անդթութիւններուն վրայ զորս կ՚գործեն Սուլթանը և իր խորհրդականները և կը կարծեն թէ հնարաւոր է Թուրքիան փրկել՝ եթէ անիկա իր գլուխը ունենայ արդարասէր և ազատամիտ Սուլթան մը։

[Շարունակելի] Ա. ՀԱՒԱՍԱՒԱՐԴ

ԵՕԹՆԵԿԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆՑԵԱԼ. Հինգշաբթի օր տօն Յարգմանչաց՝ Ս. Մեսրոպեան վարժարանի մէջ եկեղեցական արարողութենէն յետոյ պարզ հանդէս մը կատարուեցաւ երկաեռ բազմութեան մը ներկայութեան։ Նոյնպէս անցեալ շաբթուան մէջ կատարուած են Հռիփս. վարժարանի մէջ ամավերջի քննութեանց առթիւ ձեռագործի և մարմնամարզի քննութիւնները զնահատելի յաջողութեամբ։

ՏՆՏԵՍ. Խորհրդոյ դանձապետութենէն հրաժարած ըլլալով Տիար Հ. Գազազեան, նոյն պաշտօնն ստանձնած է Տիար Հ. Գաբրճեան՝ հրաժարելով Ուսումն. Խորհրդոյ անդամակցութենէն։

ԴԱՐԱՁԱՇԻ Աշխատասիրաց Ընկերութեան Մանկապարտէզի տարեկան հաշուցքննութիւնն կատարուեցաւ անցեալ շաբթուան մէջ, իսկ հանդէսը կիրակի օր։

ԴՕՐՏԼԻՕԻ երկաեռ վարժարանի տարեկան հաշուցքննութիւնները սկսած են երկուշաբթի օրէն և պիտի տևեն մինչև շաբաթ օր, առաւօտեան ժամը 9-12։

ԱՍԱՆԱՅԻ Հայ պատուիրակներէն Գէորգ Ծ. Վ. Ասլանեան և Սարգիս Սուքն էֆ. որոնք զնահատելի ծառայութիւն մատուցին և ամբողջ ազգին երախտապարտութեան արժանի ընթացք մը ցոյց տուին՝ իրենց անձնուէր և անշահախնդիր գործունէութեամբ, անցեալ շաբաթ օր Մերսինէն հասան քաղաքս ուր մնալ քանի մը օր՝ կազդուրուելու համար։ Պատուիրակութիւնը իրեն հետ Պօլիս կ'տանի 18 որբուհիներ հոն զանազան ընտանիքներու քով տեղաւորելու համար։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

Ս. ՓԱՏՐԻԱՐՔ Հօր իրրև ուղեկից Իզմիրի կողմէ ընտրուած պատգամաւորներէն Սերովբէ էֆ. Դաւիթեան անցեալ շաբթու մէջ քաղաքս ժամանեց Պոլիսէն։

ԴԱԻԻԹ. Ժողովոյ Ատենապետ՝ Ղուկաս էֆ. Նապեան անցեալ հինգշաբթի օր մեկնեցաւ քաղաքէս իր տիկնոջ հետ դէպի Եւրոպա։ Նոյնպէս մեկնեցան դէպի Կրէտէ Տէր և Տիկին Գ. Փափազեան։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ Բրինքիփօ պէյի կողմէ հրատարակուած «Le Trésor du vieux-sérail» անուն գրքին առաջին պրակը։

ՆՈՅՆՊԷՍ Գալենց գրատան կողմէ հրատարակուած «Le Français» անուն գաղղերէն առաջին նախապատրաստական տարին, գին 3 ղրշ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.— Բարեզ էֆ. Կիւլպէնկեանէ, Բերովբէ էֆ. Կիւլպէնկեանէ, Տիկին Լուսի Կ. Իվլիկճեանէ, Կառապան Հաճի Եղիայէ մէյմէկ գառնուկ։ Հանգուցեալ Նազարէթ էֆ. Պաբրճեանի բառանիկին առթիւ 30 օխ, Թաղապետութեան կողմէ 85 օխ, Թագուոր էֆ. Տէմիրպաշեանէ 24 օխ. հացւ Օր. Լ. Ոսկանեանէ 4 օխ, Թագուոր էֆ Զ. Պերկամալեանէ 6 օխ, Զարեհ էֆ. Գաբրճեանէ 7 օխ. պաղպաղակ։ Ցարութիւն էֆ. Փափազեանէ 1, Կարապետ էֆ. Մամուէլեանէ 1/2 Օ. Ո. Տէր և Տիկին Դարեհ Նաւասարդեանէ 1/2 Լուիզ։ Կօշկակար արհեստաւորներէ 2, Սերովբէ, Գարեգին և Մովսէս էֆ.ներէ 4, Մարտիրոս Պաղտասարեանէ 1 մէճիտ։ Ղուկաս էֆ. Եապեանէ 1 կառք փայտ, Կարապետ էֆ. Զաքեանէ 13 օխ. անկուտ չամիչ, Տիկին Լուզիա Պ. Մատանեանէ 3 օխ. հէլվա, Օր. Մ. Եօթնանէ 12 օխ. կեռաս, Մատամ Թագուհի Պիլլորեանէ 21/2 օխ. ձիթապուղ, Մատամ Պալեօզեանէ 9 բագէթ ապառամաչէք, 1 շիշ ձիթապուղ, 1 շիշ գինի։

Խմբագիր-Տնօրէն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ ✠ *Տպագրութիւն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ*

BANQUE D'ORIENT

ՊԱՆՔ Տ'ՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Ցունաստանի Ազգ. և Տըչլանտի Ազգ. դրամատան կողմէ

Դրամագլուխ ամբողջութեամբ դրուած ֆրանք **10,000,000**

Հեղբոնատեղի **ԱԹԵՆՔ**

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սելանիկ, Ալեքսանդրիա, և Գահիր

Գործակալութիւն ի Համպուրկ

Պանք տ'Օրիան դրամատունի ամէն տեսակ գործողութիւնները կ'ընէ, ինչպէս՝ գնձում և գեղչում Առևտրական թղթերու, հեռագրական վըճարմունք, առուծախ վոխգրերու և դրամներու, Աշխարհի դլխաւոր քաղաքներու վրայ կուտայ վարկերու բացման դրեր, առուծախ ամենէ տեսակէ արժեթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, դրաւ արժէթուղթերու և ապրանքներու վրայ և.և.։

ԱՒԱՆԴՆԵՐ

Պանք Տ'Օրիան կ'ընդունի դրամի Աւանդներ հետևեալ սակերով

1 1/2 %	3	*ամսուան*	*աւանդի*	*մը*	*հատար*
2 %	6	»	»	»	»
3 %	1	*տարուան*	»	»	»
3 1/2 %	2	»	»	»	»
4 %	3	»	»	»	»

Բարեգործական հաստատութիւններու աւանդներն վերևի սակերէն 1/2 % առաւելութիւն մը կ'ընդունին։

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար՝ միակ անձի մը կողմէ և 100 Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան 2 1/2 տոկոս մը հետ յատկացնէ։

Պանք տ'Օրիան հասարակութեան տրամադրութեան տակ դրած է, տոկոսի վարձքի մը փոխարէն իր հաստատութեան մէջ դնուած դրամարկղներն, հոն դրամ և արժքաւոր առարկաներ պահելու համար։

ՀԱՅԵ ԳՐԵՏԻԱՄ

"ԿՐԷՇԱՄ,

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԿԱԽԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ **1848**ԻՆ

Դոյլ Ընկերութեան	Ա. Ո.	*9014,532*
Տարեկան հասոյթ	» »	*1,438,659*
Վճարուած գումարներ	» »	*20,474,666*

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՊԱՏՈՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական ընդհանուր կանոններու ՀԷ. նաւանդ 24 րդ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ ըլլալով կ'ներկայենք, րոյ « Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օսմանեան պատարաններու վճռներն ո՛և է տարբերութեանց առջև

Առելի ընդարձակ տեղեկութիւնց համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.
C. WHITTAL & C⁰

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ "Ա. ՄԱՄԼՈՅ"

ՏԱՐԵԿԱՆ	**50** դրշ.	**12** ֆր.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	**25** »	**6** »

ՀԱՍՐ. **40** փարա

Հասցէ՝

م. ماموريان خـدومى — ازمير

« آرمولیان ماموله غزتهسی صاحب امتیاز ومدیر مسئولی

M. Mamourian Fils — Smyrne

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ ԶՍՌԱՆ ԱՌԹԻՒ ԷՔԼԷՐ

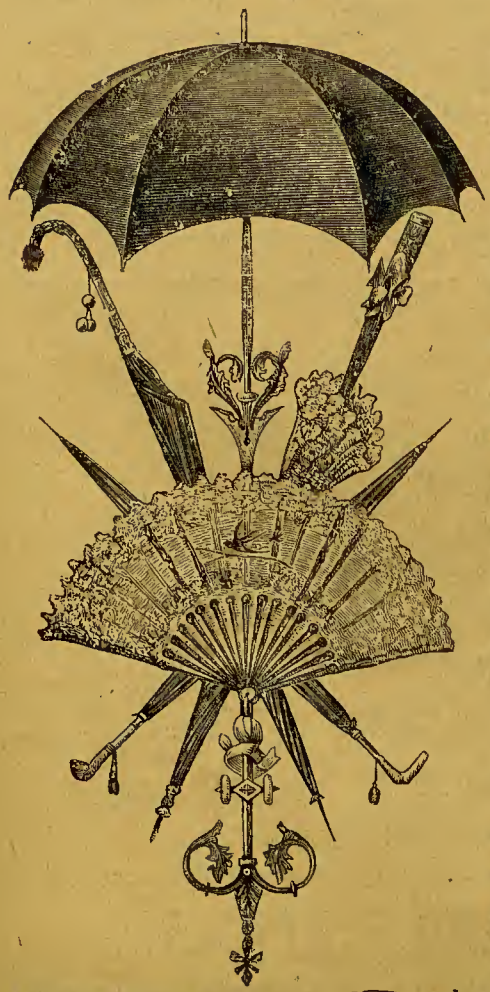

ցոյցադրած է կանանց հա-ւար, գոյնզգոյն, վիմագիան ու ճաշակաւոր հովանոցներու հիանալի զանազանութիւն մը, հովանոցներ՝ որոնց շքեղու-թիւնը ու կատարելութիւնը **ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԵՆ** *նոյն իսկ* **ԵՒՐՈՊԱՒՈՑ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍ-ՏՈՒԱԾՆԵՐԸ։**

☞ ԵԿԷՔ Ա՛ՆԳԱՄ ՄԸ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու վստահ եղիք թէ նոյն իսկ ձեր ամենէն դժուարահաճները պիտի գոհանան ամէն տեսա-կէտներով, — Նրբութիւն, Նորութիւն, Ազնուութիւն,

ԷՔԼԷՐԻ

մօտ պիտի գտնէք նոյնպէս, Հովահարներ որոնք դեռ վեր-ջերս սաւարած է, Պայուսակ-ներ, Հեռադիտակներ, Ջեռքի կօշիկներ, Գաւազաններ, զար-դարանքի առարկաներ ևն. ևն.

Գաւառի գնողներուն հաւատար ☞ *«ԷՔԼԷՐ»ին հասցէն՝*

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

ՇԻՇԼԻՆԼԻՔ ՓՈՂՈՑ — Ի ՋՄԻՐ

ՆՈՐԹԵՐՆ
(NORTHERN)

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իգմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864էն ի վեր

Դրամագլուխ Ընկերութեան	*Լ. Մ.*	3,000,000
Տարեկան հասոյթ	» »	1,600,000
Պահեստի գումար	» »	6,673,000

Ընկերութիւնս նպաստաւոր պայմաններով կապահովագրէ անշարժ կալուածներ, գործարանները, ամէն տեսակ ապրանքներ եւն. եւն.։

Տեղեկութեանց համար դիմել ատ

ՃԷՅՄՍ ՀԱԹԳԷՆՍՕՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՓՈՒՐ ԱՍԻՈՑ

Ֆրանկաց քաղ, Բասած Սթուրդուճեկիր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Մ. Յ. ԽՏՇԵԱՆԻ

ԹԱՐԵԿԱՄԻՄ

ՄԱԳՆԻՍԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Ամուսնական գրքին

ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԿԵՐ

ԱՐՕՐԻՆԱԿ ՎԷՊ ՄԸ

ԳԻՆ 3 ՂՐՇ.

Կեդրոնատեղի Մամուրեան Դրատուն

ԱՒՃԱՊԱՐԵՑԷՔ ՊՈՆԵԼ

ԴՈՒՐԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ

ԲԱՆԱՒՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՏՈՐԸ

"ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ՍՐԻՆԳ"

Որու Հատորին կէսը յատկացուած է Հայաստանի սովեղոց. Գին 5 դրուշ։

GRANDS MAGASINS
DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & Cie

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ

Ք. ՔՍԻՆՕՓՈՒԼՕ ԵՒ Ը՝

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Վահան Ասլանի «ԿԵՍՆԻՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ» Ը

որ առմամբ կեանքէ առնուած գեղեցկաւիւս եւ շինիչ պատմուածքներու ամփոփոյք մըն է։ Գին 5 դրշ.

Նոյն հեղինակին «ՎՐԻԺԻ ԴԱՐԷՆ, ԽՂՃԱՏԱՆՔԻ ՁՈՀԸ» որ ազգային ցաւոտ կեանքէ առնուած դրուագ մըն է։ գրուած հեղինակին յատուկ ճոզո եւ ազդու ոճով մը եւ ձօնուած Մարզուանի հայ ուսումնականներուն։ Գին $2^1/_2$ դրշ.

Երկուքին համար պիտի մեզ եւ պօղոյ բոլոր գրասուներէն։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՄԱՆ-ՍԿԶԲՈՒԹԻՒՆ

«ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

Քաղաքական, Գրական եւ Հասարակական բաժիններով

«Ազատամարտ» հետապնդելով քաղաքական, գրական եւ հասարակական որոշ ուղղութիւն, պիտի ձգտի ըլլալ բազմակողմանի օրգան մը եւ ժամադրավայրը արեւելեան եւ արեւմտեան Հայերու մտաւորականութեան։

Մեր ծոզովրդին բոլոր խաւերուն մատչելի ըլլալու համար, խմբագրութիւնը որոշեց բաժնեգինը կարելի եղածին չափ ածան դնել։

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

Ի. Պոլիս տարեկան	75 դրշ.		վեցամսեայ	40 դրշ.	
Գաւառները	»	100	»	»	50 »
Արտասահման	»	24 Ֆր.		»	15 Ֆր.

«ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ» ի

խմբագրական կազմ, ինչպէս եւ աշխատակիցներու եւ թղթակիցներու վերաբերեալ մանրամասնութիւնները պիտի յայտարարուին յառաջիկային։

«Ազատամարտ» ապահոված է իր թղթակցութիւններու խնդիրը թէ՛ երկրի ազնուապետական մէջ, թէ՛ կովկաս, թէ՛ Արտասահման (Եւրոպա. Ամերիկա եւ Գաբակասան)։

Բանասիրական ընտրութեան համար երկրի կարեւոր հարցերուն մէջ պիտի հատատուին զօրեղ յօդուածներ։

Հասցէ՝ Rédaction «AZATAMART» Péra, Yéni-Tcharchi, 32, Constantinople.

Հեռագրի հասցէ՝ Կայսրութեան մէջ՝ Ծուրքերէն, Արտասահմանէն, Ֆրանսերէն՝ « Azatamart », Constantinople.

HYGIÈNE BEAUTÉ

CRÈME SIMON

Վայելչասէր կիները

ՈՐՈՆՔ ԿՈՒԶԵՆ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

ՐԵՆՑ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԷՏՔ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԳՈՐԾԱԾԻ

ՄԱՔՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՍԷՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱԼ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՏՈՂԵՐԸ

ԿՆՈՋ ՄԷ ԴԵՂԵՑԻԿՈՒԹԻՒՆԸ կատարեալ չըլլայ՝ առանց գոյնի, մաքրու, Ճեան, Բոլոր այն տիկիններն որոնք հոգը ունին այս Քանկագին ձիրքերը անկորուստ պահելու, պէտք է բացարձակապէս մերժեն գործածութիւնը այն ժամանակին արտադրուած նախնական նիւթերուն որոնք շռնդալից ռէքլամներով ծախու կ'հանուին Գործածուած նախնական նիւթերուն ստորին տեսակէ ըլլալն է՝ որ ներքին կ'ընէ այդքան աժան ծախել զանոնք։ Այս պատճառաւ նուազ ստորին տեսակները պատրաստուած են մեղրամոմով կամ օճառով, որոնք օդին մէջ կ'չորնան, և միւս տեսակները, աւելի վտանգաւոր մորթին համար, կ'պարունակեն այն տեսակ ճարպեր որոնք կ'ծծոքին, և քիչ առնէն առաջ կ'բերեն անդարմանելի կարմրութիւններ և խորշոմներ։

Միայն ԿՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ հնարուած 1860ին, գուտ նշոյլ կլիսերոլէի բաղադրուած՝ առանց ո՛ր և է նիւթի, իրապէս առողջապահական արտադրութիւն մըն է. քովանդակ աշխարհի մէջ բոլոր վայելչասէր կիներէն ընդունուած է և նոյն իսկ իւր անհուն յաջողութեան պատճառաւ է որ բազմաթիւ կեղծ նմանութիւններ երեան կ'ելլեն ամէն օր։

1900ի Տիեզերական Արուեստահանդէսին մէջ արժանացած է Ոսկի Մետալի։

Ի հարկէ ԿՐԷՄ ՍԻՄՈՆԻ գինը աւելի բարձր է կեղծ պատրաստութիւններու գինէն և ասոր պատճառը իսկապէս իր նախնական նիւթերուն ազնիւ տեսակէ ըլլալն է, որովհետև բոլոր ծախողները կ'խոստովանին Ձէ հակառակ անոր համեմատաբար բարձր գնոյն՝ նուազ կ'չահին նմանօրինակ ուրիշ տեսակներու վրայ։

Բնաւ մի վարանիք ուրեմն պահանջել ճշմարիտ ԿՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ, միշտ լաւ ուշադրութիւն ընելով վերևի վաճառանիշին և յաւէտ երիտասարդ ու Ցարմ պիտի Ձաք, մինչդեռ ձեր դրացուհիները պիտի պառաւնան՝ ցաւելով իրենց սխալ խնայասիրութեան վրայ։